מועד קטן

עין יעקב

geulaquiz.com

פרק א

א מועד קטן פרק א - א פִּסְקָא. וּמְצַיְּנִין עַל הַקְּבָרוֹת בַּמּוֹעֵד. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן פָּזִי: רֶמֶז לְצִיּוּן קְבָרוֹת מִן הַתּוֹרָה מִנַּיִן? שֶׁנֶּאֱמַר: (יחזקאל ל״ט:ט״ו) ״וְרָאָה עֶצֶם אָדָם וּבָנָה אֶצְלוֹ צִיּוּן״, אָמַר לֵיהּ רַבִינָא לְרַב אַשִׁי: הָא, מִקַּמֵּי דְּלֵיתֵי יְחֶזְקֵאל, (מנא לן) [מַאן אָמַר]? וּלְטַעֲמִיךְ, הָא דְּאָמַר רַב חִסְדָּא: דָּבָר זֶה מִתּוֹרַת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לֹא לָמַדְנוּ, עַד שֶׁבָּא יְחֶזְקֵאל בֶּן בּוּזִי וְלִמְּדָנוּ: (שם מד) ״כָּל בֶּן נֵכָר עֶרֶל־לֵב, וְעֶרֶל בָּשָׂר לֹא יָבוֹא אֶל מִקְדָּשִׁי״, הָא, מִקַּמֵּי דְּלֵיתֵי יְחֶזְקֵאל (מנא לן) [מַאן אָמַר]? אֶלָּא, גְּמָרָא גְּמִירֵי לָהּ, וְאָתָא יְחֶזְקֵאל וְאַסְמְכָהּ אַקְּרָא, הָכִי נַמִּי, גְּמָרָא גְּמִירֵי לָהּ, וְאָתָא יְחֶזְקֵאל וְאַסְמְכָהּ אַקְּרָא. רַבִּי אַבָּהוּ אָמַר מֵהָכָא: (ויקרא י״ג:מ״ה) ״וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא״, טֻמְאָה קוֹרְאָה [לוֹ], וְאוֹמֶרֶת לוֹ: ׳פְּרוֹשׁ׳. וְכֵן אָמַר רַבִּי עֻזִּיאֵל בַּר בְּרֵיהּ דְּרַבִּי עֻזִּיאֵל (משמיה דרבי) רַבָּה: טֻמְאָה קוֹרְאָה לוֹ וְאוֹמֶרֶת לוֹ: ׳פְּרוֹשׁ׳. וְהַאי, לְהָכִי הוּא דְּאָתָא? הַאי מִבָּעֵי לֵיהּ (לגופיה) לְכִדְתַנְיָא: ״וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא״, צָרִיךְ לְהוֹדִיעַ צַעֲרוֹ לָרַבִּים, וְרַבִּים (יבקשו) [מְבַקְּשִׁין] עָלָיו רַחֲמִים. (וְכֵן מִי שֶׁאֵרַע בּוֹ דָּבָר, צָרִיךְ לְהוֹדִיעַ לָרַבִּים, וְרַבִּים יְבַקְּשׁוּ עָלָיו רַחֲמִים). אִם כֵּן לִכְתֹּב: ״וְטָמֵא יִקְרָא״, מַאי ״וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא״? שְׁמַע מִינָהּ: טֻמְאָה קוֹרְאָה לוֹ וְאוֹמֶרֶת לוֹ: ׳פְּרוֹשׁ׳. אַבַּיֵי אָמַר, [מֵהָכָא]: (שם יט) ״וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל״, רַב פָּפָּא אָמַר: (ישעיהו נ״ז:י״ד) ״וְאָמַר סֹלּוּ סֹלּוּ, פַּנּוּ דָרֶךְ״. רַבִּי (חנינא) [חִינְנָא] (בריה דרב אידי) אָמַר: (שם) ״הָרִימוּ מִכְשׁוֹל מִדֶּרֶךְ עַמִּי״. רַבִּי הוֹשֵׁעַ בְּרֵיהּ דְּרַב אִידִי אָמַר: (שמות י״ח:כ׳) ״וְהוֹדַעְתָּ לָהֶם אֶת הַדֶּרֶךְ יֵלְכוּ בָהּ, וְאֶת הַמַּעֲשֶׂה״, מַר זוּטְרָא אָמַר: (ויקרא ט״ו:ל״א) ״וְהִזַּרְתֶּם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִטֻּמְאָתָם״. רַב אַשִׁי אָמַר: (שם יח) ״וּשְׁמַרְתֶּם אֶת מִשְׁמַרְתִּי״, עֲשׂוּ מִשְׁמֶרֶת לְמִשְׁמַרְתִּי. רַבִינָא אָמַר: (תהילים נ׳:כ״ג) ״וְשָׂם דֶּרֶךְ אַרְאֶנּוּ בְּיֵשַׁע אֱלֹהִים״. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: כָּל הַשָּׁם אוֹרְחוֹתָיו, (בעולם הזה) זוֹכֶה וְרוֹאֶה בִּישׁוּעָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְשָׂם דֶּרֶךְ אַרְאֶנּוּ בְּיֵשַׁע אֱלֹהִים״, אַל תִּקְרֵי: ״וְשָׂם״ אֶלָּא: ״וְשָׁם״. רַבִּי יַנַּאי, הֲוָה לֵיהּ הַהוּא תַּלְמִידָא (דכולי שתא) [דְּכָל יוֹמָא] הֲוָה מַקְשֵׁי לֵיהּ,אשתשר וּבְשַׁבְּתָא דְּרִיגְלָא לָא [הֲוָה] מַקְשֵׁי לֵיהּ, קָרֵי עֲלֵיהּ: ״וְשָׂם דֶּרֶךְ אַרְאֶנּוּ בְּיֵשַׁע אֱלֹהִים״.

ב וְאִבָּעֵית אֵימָא: הָא אֲמָרָן: אֵין מַרְחִיקִין צִיּוּן מִמְּקוֹם טֻמְאָה, שֶׁלֹּא לְהַפְסִיד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַד שֶׁיְּהֵא שָׁם זָקֵן אוֹ תַּלְמִיד, לְפִי שֶׁאֵין הַכֹּל בְּקִיאִין בַּדָּבָר, אָמַר אַבַּיֵי: שְׁמַע מִינָהּ: צוּרְבָא מֵרַבָּנָן דְּאִיכָּא בְּמָתָא, כָּל מִילֵּי דְּמָתָא עֲלֵיהּ רָמְיָא.

ג מַתְנִיתִין. צָדִין אֶת הָאִישׁוּת, וְאֶת הָעַכְבָּרִים מִשְּׂדֵה הָאִילָן וּמִשְּׂדֵה הַלָּבָן כְּדַרְכּוֹ בַּמּוֹעֵד, וּבַשְּׁבִיעִית וְכוּ׳. גְּמָרָא. מַאי ׳אִישׁוּת׳? אָמַר רַב יְהוּדָה: בְּרִיָּה שֶׁאֵין לָהּ עֵינַיִם. אָמַר רָבָא בַּר יִשְׁמָעֵאל, וְאִיתֵּימָא רַב יֵימַר בַּר שְׁלַמְיָה: מַאי קְרָאָה? (תהילים נ״ח:ט׳) ״כְּמוֹ שַׁבְּלוּל תֶּמֶס יַהֲלֹךְ, נֵפֶל אֵשֶׁת בַּל חָזוּ שָׁמֶשׁ״.

ד וְלֹא יַסְפִּידֶנּוּ קֹדֶם הָרֶגֶל שְׁלֹשִׁים יוֹם. מַאי שְׁנָא ׳שְׁלֹשִׁים יוֹם׳? אָמַר רַב כַּהֲנָא, אָמַר רַב יְהוּדָה, אָמַר רַב: מַעֲשֶׂה בְּאָדָם אֶחָד שֶׁכִּנֵּס מָעוֹת לַעֲלוֹת לָרֶגֶל, וּבָא סַפְדָּן וְעָמַד עַל פֶּתַח בֵּיתוֹ, וּנְטָלָתָן אִשְׁתּוֹ וּנְתָנָתָן לוֹ, וְנִמְנַע וְלֹא עָלָה. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמְרוּ: לֹא יְעוֹרֵר עַל מֵתוֹ, וְלֹא יַסְפִּידֶנּוּ קֹדֶם לָרֶגֶל שְׁלֹשִׁים יוֹם. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: לְפִי שֶׁאֵין הַמֵּת מִשְׁתַּכֵּחַ מִן הַלֵּב שְׁלֹשִׁים יוֹם. מַאי בֵּינַיְהוּ? אִיכָּא בֵּינַיְהוּ, דְּקָא עָבִיד בְּחִנָּם.

ה מַתְנִיתִין. אֵין נוֹשְׂאִין נָשִׁים בַּמּוֹעֵד, לֹא בְּתוּלוֹת וְלֹא אַלְמָנוֹת, וְלֹא מְיַבְּמִין, מִפְּנֵי שֶׁשִּׂמְחָה הִיא לוֹ. אֲבָל מַחֲזִיר הוּא אֶת גְּרוּשָׁתוֹ.

ו וְכִי שִׂמְחָה הִיא לוֹ, מַאי הֲוֵי? אָמַר רַב יְהוּדָה, אָמַר שְׁמוּאֵל, וְכֵן אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אָמַר רַב הוֹשַׁעְיָא, וְאַמְרֵי לָהּ, [אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר], אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: לְפִי שֶׁאֵין מְעָרְבִין שִׂמְחָה בְּשִׂמְחָה. רַבָּה בַּר (רב) הוּנָא אָמַר: מִפְּנֵי שֶׁמַּנִּיחַ שִׂמְחַת הָרֶגֶל וְעוֹסֵק בְּשִׂמְחַת אִשְׁתּוֹ. אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי לְרַב יוֹסֵף: הָא דְּרַבָּה בַּר (רב) הוּנָא, דְּרַב הוּא, דְּאָמַר רַבִּי דָּנִיֵּאל בַּר קְטִינָא, אָמַר רַב: מִנַּיִן שֶׁאֵין נוֹשְׂאִין נָשִׁים בַּמּוֹעֵד? שֶׁנֶּאֱמַר: (דברים ט״ז:י״ד) ״וְשָׂמַחְתָּ בְּחַגֶּךָ״, וְלֹא בְּאִשְׁתֶּךָ. עוּלָּא אָמַר: מִפְּנֵי הַטֹּרַח. רַבִּי יִצְחָק נַפָּחָא אָמַר: מִפְּנֵי בִּטּוּל פְּרִיָּה וּרְבִיָּה.

ז ב וּדְאֵין מְעָרְבִין שִׂמְחָה בְּשִׂמְחָה, מְנָא לָן? (אמר רבי יהודה, אמר שמואל) דִּכְתִיב: (מלכים א ח׳:ס״ה) ״וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה בָעֵת הַהִיא אֶת הֶחָג, וְכָל יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ, [קָהָל גָּדוֹל מִלְּבוֹא חֲמָת עַד נַחַל מִצְרַיִם, לִפְנֵי ה׳ אֱלֹהֵינוּ שִׁבְעַת יָמִים וְשִׁבְעַת יָמִים, אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם״], וְאִם אִיתָא דִּמְעָרְבִין שִׂמְחָה בְּשִׂמְחָה, אִיבָּעֵי לֵיהּ לְמִינְטַר עַד הֶחָג, וּמֶעֱבַד שִׁבְעָה לְהָכָא וּלְהָכָא! וְדִילְמָא מִינְטַר לָא נַטְרִינָן, (עד החג) וְהֵיכָא דְּאִיתְרַמִי עַבְדִינָן? אִיבָּעֵי לֵיהּ לְשִׁיּוּרֵי פּוּרְתָּא. שִׁיּוּרֵי בְּבִנְיַן הַבַּיִת, לָא מְשַׁיְּרִינָן! אִיבָּעֵי לֵיהּ לְשִׁיּוּרֵי בְּאַמָּה כַּלְיָא־עוֹרֵב. אַמָּה כַּלְיָא־עוֹרֵב, נַמִּי צֹרֶךְ בִּנְיַן [הַבַּיִת] הוּא! אֶלָּא, מִדְּמִיַּתַּר לֵיהּ קְרָא, מִכְּדִי כְּתִיב: ״אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם״, ״שִׁבְעָה יָמִים וְשִׁבְעָה יָמִים״ לָמָּה לִי? שְׁמַע מִינָהּ: הַנֵי לְחוּד וְהַנֵי לְחוּד! אָמַר רַבִּי פַּרְנָךְ, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אוֹתָהּ שָׁנָה לֹא עָשׂוּ יִשְׂרָאֵל יוֹם הַכִּפּוּרִים, וְהָיוּ דּוֹאֲגִים וְאוֹמְרִים: שֶׁמָּא נִתְחַיְּבוּ שׂוֹנְאֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל כְּלָיָה. יָצְתָה בַּת־קוֹל וְאָמְרָה לָהֶם: כֻּלְּכֶם מְזֻמָּנִין לְחַיֵּי הָעוֹלָם־ הַבָּא. מַאי דָּרוּשׁ? [אָמְרוּ] קַל־וָחֹמֶר: וּמַה מִּשְׁכָּן, שֶׁאֵין קְדֻשָּׁתוֹ קְדֻשַּׁת עוֹלָם, וְקָרְבַּן יָחִיד, דּוֹחֶה שַׁבָּת דְּאִסּוּר סְקִילָה, בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, דִּקְדֻשָּׁתוֹ קְדֻשַּׁת עוֹלָם, וְקָרְבַּן צִבּוּר, וְיוֹם הַכִּפּוּרִים (דאיסור) דְּעָנוּשׁ] כָּרֵת, לֹא כָּל־שֶׁכֵּן! אֶלָּא אַמַּאי הָיוּ דּוֹאֲגִים? הָתָם, צֹרֶךְ גָּבוֹהַּ, הָכָא, צֹרֶךְ הֶדְיוֹט. (ואכתי) הָכָא נַמִּי, (ביום הכפורים) מֵיעֲבַד

נִיעַבְדוּהָ, מֵיכַל לָא נְכָלוּ וְלָא נִשְׁתּוּ? אֵין שִׂמְחָה בְּלֹא אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה. וּמִשְׁכָּן, דְּדָחֵי שַׁבָּת, מְנָא לָן? אֵילֵימָא מִדִּכְתִיב: (במדבר ז׳:י״ב) ״בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי״, דִּילְמָא (ראשון לקרבנות) ׳שְׁבִיעִי׳ לְקָרְבָּנוֹת? אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: אָמַר קְרָא (שם) ״בְּיוֹם עַשְׂתֵּי עָשָׂר יוֹם״, מַה ׳יוֹם׳ כֻּלּוֹ רָצוּף, אַף עַשְׂתֵּי עָשָׂר, [כֻּלָּם] רְצוּפִין, וְדִילְמָא, יָמִים הָרְאוּיִים? כְּתִיב קְרָא אַחֲרִינָא: (שם) ״בְּיוֹם שְׁנֵים עָשָׂר יוֹם״, מַה ׳יוֹם׳, כֻּלּוֹ רָצוּף, אַף שְׁנֵים עָשָׂר יָמִים, כֻּלָּם רְצוּפִים. דִּילְמָא הָכָא נַמִּי (בראויין) [בְּיָמִים הָרְאוּיִין]? אִם כֵּן, תְּרֵי קְרָאֵי לָמָּה לִי? וּמִקְדָּשׁ, דְּדָחֵי יוֹם הַכִּפּוּרִים, מְנָא לָן? אִילֵימָא מִדִּכְתִיב: (מלכים א ח׳:ס״ה) ״אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם״, וְדִילְמָא יָמִים הָרְאוּיִים? גְּמַר ׳יוֹם׳ ׳יוֹם׳ מֵהָתָם. יָצְתָה בַּת־קוֹל וְאָמְרָה לָהֶם: כֹּלְכֶם מְזֻמָּנִים לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. וּמְנָא לָן דְּאַחִיל לְהוּ? דְּתָנֵי (רב) תַּחְלִיפָא: (מלכים א ח׳:ס״ו) ״בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי שִׁלַּח אֶת הָעָם וַיְבָרְכוּ אֶת הַמֶּלֶךְ, וַיֵּלְכוּ לְאָהֳלֵיהֶם [שְׂמֵחִים וְטוֹבֵי לֵב עַל כָּל הַטּוֹבָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה׳ לְדָוִד עַבְדּוֹ וּלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ״. ׳לְאָהֳלֵיהֶם׳], שֶׁהָלְכוּ וּמָצְאוּ נְשׁוֹתֵיהֶן בְּטָהֳרָה. ׳שְׂמֵחִים׳, שֶׁנִּזְדַּמְּנוּ מִזִּיו הַשְּׁכִינָה. ׳וְטוֹבֵי לֵב׳, שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד נִתְעַבְּרָה אִשְׁתּוֹ בְּבֵן זָכָר. ״עַל כָּל הַטּוֹבָה״, שֶׁעָצְתָה בַּת־קוֹל וְאָמְרָה לָהֶם: כֹּלְכֶם מְזֻמָּנִין לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. ״לְדָוִד עַבְדּוֹ וּלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ״, בְּשִׁלְמָא ״לְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ״, דְּאַחִיל לְהוּ הַהוּא עַוֹן דְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, אֶלָּא ״לְדָוִד עַבְדּוֹ״, מַאי הִיא? דְּאָמַר רַב יְהוּדָה, אָמַר רַב: בְּשָׁעָה שֶׁבִּקֵּשׁ שְׁלֹמֹה לְהַכְנִיס הָאָרוֹן (לפני ולפנים) [לְמַקְדָּשׁ], דָּבְקוּ שְׁעָרִים זֶה בָּזֶה. אָמַר שְׁלֹמֹה עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע רְנָנוֹת וְלֹא נַעֲנָה, פָּתַח וְאָמַר: (תהילים כ״ד:ז׳-ח׳) ״שְׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם וְהִנָּשְׂאוּ פִּתְחֵי עוֹלָם, וְיָבוֹא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד. מִי זֶה מֶלֶךְ הַכָּבוֹד? ה׳ עִזּוּז וְגִבּוֹר, ה׳ גִּבּוֹר מִלְחָמָה״, וְלֹא נַעֲנָה, (הדר ואמר: ״שאו שערים ראשיכם, ושאו פתחי עולם, ויבא מלך הכבוד. מי הוא זה מלך הכבוד? ה׳ צבאות הוא מלך הכבוד סלה״. ולא נענה) כֵּיוָן שֶׁאָמַר: (ד״ה ב ו) ״ה׳ אֱלֹהִים, אַל תָּשֵׁב פְּנֵי מְשִׁיחֶךָ, זָכְרָה לְחַסְדֵי דָוִיד עַבְדֶּךָ״, מִיָּד נַעֲנָה. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, נֶהֶפְכוּ פְּנֵי שׂוֹנְאֵי דָּוִד כְּשׁוּלֵי קְדָרָה, וְיָדְעוּ כָּל יִשְׂרָאֵל שֶׁמָּחַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְדָוִד עַל אוֹתוֹ עָוֹן.

ח גּ רַבִּי יוֹנָתָן בֶּן (עכמאי) [עַסְמַיי] וְרַבִּי יְהוּדָה בֶּן גֵּרִים, תָּנוּ פָּרָשַׁת נְדָרִים בֵּי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי. אִיפְּטוּר מִינַּיהּ בְּאוֹרְתָא, בְּצַפְרָא אַתּוּ וְקָא מִפְטְרִי מִינַּיהּ, אָמַר לְהוּ: וְלָא אִפְטְרִיתוּ מִינַּאי בְּאוֹרְתָא? אָמְרוּ לֵיהּ: לְמַדְתָּנוּ רַבֵּנוּ, תַּלְמִיד שֶׁנִּפְטַר מֵרַבּוֹ, וְלָן בְּאוֹתָהּ הָעִיר, צָרִיךְ שֶׁיְּפַטֵּר הֵימֶנּוּ פַּעַם אַחֶרֶת, דִּכְתִיב: (מלכים א ח׳:ס״ו) ״בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי שִׁלַּח אֶת הָעָם״ וְגוֹ׳. וּכְתִיב: (דברי הימים ב ז׳:י׳) ״בְּיוֹם עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי שִׁלַּח אֶת הָעָם״, [אֶלָּא], מִכָּאן לְתַלְמִיד שֶׁנִּפְטַר מֵרַבּוֹ, וְלָן בְּאוֹתָהּ הָעִיר, צָרִיךְ לְפָטֵר מִמֶּנּוּ פַּעַם אַחֶרֶת. אָמַר לֵיהּ לְבְרִיהּ: בְּנֵי אָדָם הַלָּלוּ, אֲנָשִׁים שֶׁל צוּרָה הֵם, זִיל לְגַבַּיְהוּ וְלִיבָרְכוּךְ. אָזַל, אַשְׁכְּחִינְהוּ, וְקָא רָמוּ קְרֵאֵי אַהֲדָדֵי: כְּתִיב: (משלי ד׳:כ״ו) ״פַּלֵּס מַעְגַּל רַגְלֶךָ, וְכָל דְּרָכֶיךָ יִכֹּנוּ״, וּכְתִיב: (שם ה) ״אֹרַח חַיִּים פֶּן תְּפַלֵּס, נָעוּ מַעְגְּלֹתֶיהָ לֹא תֵדָע״, לָא קַשְׁיָא, כָּאן, בְּמִצְוָה שֶׁאֵי־אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָהּ עַל יְדֵי אֲחֵרִים, כָּאן, בְּמִצְוָה שֶׁאֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָהּ עַל יְדֵי אֲחֵרִים. הָדוּר יַתְבֵי וְקָא מִיבָּעְיָא לְהוּ: כְּתִיב: (שם ג) ״יְקָרָה הִיא מִפְּנִינִים וְכָל חֲפָצֶיךָ לֹא יִשְׁוּוּ בָהּ״, הָא חֲפָצֵי שָׁמַיִם יִשְׁוּוּ בָהּ, וּכְתִיב: (שם ח) ״וְכָל חֲפָצִים לֹא יִשְׁוּוּ בָהּ״, וַאֲפִלּוּ חֲפָצֵי שָׁמַיִם? (לָא־קַשְׁיָא) כָּאן בְּמִצְוָה שֶׁאֵי־אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָהּ עַל יְדֵי אֲחֵרִים, כָּאן בְּמִצְוָה שֶׁאֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָהּ עַל יְדֵי אֲחֵרִים. אָמְרוּ לֵיהּ: מַאי בָּעֵית הָכָא? אָמַר לְהוּ: דְּאָמַר לִי אַבָּא: זִיל גַּבַּיְהוּ דִּילְיָבְרְכוּךְ. אָמְרוּ לֵיהּ: יְהֵא רַעֲוָא דְּתִזְרַע וְלָא תֶּחְצַד, תְּעַיֵּל וְלָא תָּפִיק, תָּפִיק וְלָא תְּעַיֵּל, לִיחְרוֹב בֵּיתָךְ וְלֵיתֵיב אוּשְׁפִּיזָךְ, לְבַלְבֵּל פְּתוֹרָךְ, וְלָא תֶּחְזֵי לְשַׁתָּא חַדְתָּא. כִּי אָתָא לְגַבֵּי אֲבוּהָ, אָמַר לֵיהּ: לָא מִיבָּעְיָא בְּרוּכֵי דְּלָא בָּרְכָן, אֶלָּא צְעוּרֵי צְעָרוּ לִי. אָמַר לֵיהּ: מַאי אָמְרוּ לָךְ? אָמַר לֵיהּ: הָכִי וְהָכִי [אָמְרוּ לִי]. אָמַר לֵיהּ: חֲנָךְ כּוּלְּהוּ בִּרְכָתָא נִינְהוּ: ״דְּתִזְרַע וְלָא תֶּחְצַד״, תּוֹלִיד בְּנִין וְלָא לֵימוּתוּ. ״תְּעַיֵּל וְלָא תָּפִיק״, תְּעַיֵּל כַּלְתָּא וְלָא לֵימוּתוּ בְּנָךְ (וליסקן לבי נשייהו) [דְּלִיפְקָן]. ״תָּפִיק וְלָא תְּעַיֵּל״, תָּפִיק בְּנָתָךְ וְלָא לֵימוּתוּ גַּבְרֵיהוּ, וְלָא לִיהַדְּרָן לְוָתָךְ. ״לִיחְרוֹב בֵּיתָךְ וְלֵיתֵיב אוּשְׁפִּיזָךְ״, דְּהַאי עָלְמָא ׳אוּשְׁפִּיזָא׳, וְהַהוּא עָלְמָא ׳בֵּיתָא׳, דִּכְתִיב: (תהילים מ״ט:י״ב) ״קִרְבָּם בָּתֵּימוֹ לְעוֹלָם״, אַל תִּקְרֵי ׳קִרְבָּם׳ אֶלָּא ׳קִבְרָם׳. ״לְבַלְבֵּל פְּתוֹרָךְ״ בִּבְנֵי וּבִבְנָתָא. ״וְלָא תֶּחְזֵי שַׁתָּא חַדְתָּא״, דְּלָא תְּמוּת אִתְּתָךְ וְלָא תִּנְסֵיב [אִנְתְּתָא] אַחֲרִיתִי. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן חֲלַפְתָּא אִיפְּטַר מִינַּיהּ (דרבי) [דְּרַב] אָמַר לֵיהּ לְבְרִיהּ: זִיל לְגַבֵּיהּ דִּילְיָבְרְכָךְ. אָמַר לֵיהּ: יְהֵא רַעֲוָא דְּלָא תִּבַּיֵּשׁ וְלָא תִּתְבַּיֵּשׁ. כִּי אָתָא גַּבֵּי אֲבוּהָ, אָמַר לֵיהּ: מַאי אָמַר לָךְ? אָמַר לֵיהּ: מִלְּתָא בְּעָלְמָא הוּא דְּאָמַר לִי. אָמַר לֵיהּ: בִּירְכָךְ בִּרְכָתָא דְּבָרְכִינְהוּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל וְתָנָא בָּהּ, דִּכְתִיב: (יואל ב׳:כ״ו) ״וַאֲכַלְתֶּם אָכוֹל וְשָׂבוֹעַ וְהִלַּלְתֶּם אֶת שֵׁם ה׳ אֱלֹהֵיכֶם וְגוֹ׳. [וְלֹא יֵבוֹשׁוּ עַמִּי לְעוֹלָם], וִידַעְתֶּם כִּי בְקֶרֶב יִשְׂרָאֵל אָנִי, וַאֲנִי ה׳ אֱלֹהֵיכֶם וְאֵין עוֹד, וְלֹא יֵבוֹשׁוּ עַמִּי לְעוֹלָם״.

ט מַתְנִיתִין. וְעוֹשֶׂה אִשָּׁה תַּכְשִׁיטֶיהָ בַּמּוֹעֵד. גְּמָרָא. [דְּבִיתְהוּ דְּרַב חִסְדָּא מִקַּשְׁטָא בְּאַנְפֵּי כַּלְתָּא], יָתִיב רַב הוּנָא בַּר חִינְנָא קַמֵּיהּ דְּרַב חִסְדָּא, וְיָתִיב וְקָאָמַר: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא יַלְדָּה, אֲבָל זְקֵנָה, לָא. אָמַר לֵיהּ: הָאֱלֹהִים, אֲפִלּוּ אִמָּךְ! וַאֲפִלּוּ אִמָּא דְּאִמָּךְ! וַאֲפִלּוּ עוֹמֶדֶת עַל קְבוּרָתָהּ! דַּאֲמָרִי אִינְשֵׁי: בַּת שִׁיתִּין כְּבַת שִׁית, לְקֶל טַבְלָא רָהֲטָא.

י אָמַר רָבָא: פְּרַקְמַטְיָא כָּל־שֶׁהוּא, אָסוּר. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר אָבִין: וּבְדָבָר הָאָבוּד, מֻתָּר. רַבִינָא חֲוָה לֵיהּ הַהוּא עִיסְקָא דַּהֲוָה מִזְדַּבִּין בְּשִׁיתָּא אַלְפֵי, שַׁהֲיֵיהּ לְזַבּוּנֵיהּ בָּתַר חוֹלָא־דְמוֹעֲדָא, וְזַבְּנֵיהּ בִּתְרֵיסַר אַלְפֵי.

יא וְאָמַר רַב: אָמַר לִי אַדָּא צַיְדָא: כַּוְרָא סָמוּךְ לְמִסְרְחֵיהּ, מַעֲלִי. וְאָמַר רַב: אָמַר לִי אַדָּא צַיְדָא: כַּוְרָא, טַוְיֵהּ בַּאֲחוֹהָ, אַסּוּקֵי בַּאֲבוּהָ, וּמֵיכְלִי בִּבְרֵיהּ, אִישְׁתִּי עֲלֵיהּ אֲבוּהָ. וְאָמַר רַב: אָמַר לִי אַדָּא צַיְדָא: כַּוְרָא, תַּחְלֵי, וַחֲלָבָא, לִיטְעוֹן גּוּפָא, וְלָא לִיטְעוֹן פּוּרְיָא. וְאָמַר רַב: אָמַר לִי אַדָּא צַיְדָא: כַּוְרָא, תַּחְלֵי, וַחֲלָבָא,

מַיָּא וְלָא שִׁיכְרָא, שִׁיכְרָא וְלָא חַמְרָא.

פרק ב

א מועד קטן פרק ב - אין אגדות בפרק זה.

פרק ג

א מועד קטן פרק ג - תַּנְיָא, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: מְנַיִן לְסַנְהֶדְרִין (שראו באחד שהרג) [שֶׁהֲרָגוּ] אֶת הַנֶּפֶשׁ, שֶׁאֵין טוֹעֲמִין כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם? תַּלְמוּד לוֹמַר: (ויקרא י״ט:כ״ו) ״לֹא תֹאכְלוּ עַל הַדָּם״, אֶלָּא לְעִיוֹנֵי בְּדִינֵיהּ, הָכָא נַמֵּי וְכוּ׳. *)) מְנַּיִן שֶׁמֵּת, בֵּית־דִּין סוֹקְלִין אֶת אֲרוֹנוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא שֶׁיַּעֲמִידוּ עָלָיו גַּל אֲבָנִים כְּגַלּוֹ שֶׁל עָכָן, אֶלָּא בֵּית־דִּין שׁוֹלְחִים וּמַנִּיחִין אֶבֶן גְּדוֹלָה עַל אֲרוֹנוֹ, לְלַמְּדְךָ, שֶׁכָּל הַמִּתְנַדֶּה וּמֵת בְּנִדּוּיוֹ, בֵּית־דִּין סוֹקְלִין אֶת אֲרוֹנוֹ.

ב מְצֹרָע, מַהוּ בְּדִבְרֵי תוֹרָה? תָּא שְׁמַע: (דברים ד׳:ט׳-י׳) ״וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ, וְלִבְנֵי בָנֶיךָ, (וסמיך ליה) יוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ לִפְנֵי ה׳ אֱלֹהֶיךָ בְּחוֹרֵב״, מַה לְּהַלָּן, בְּיִרְאָה, וּבְאֵימָה, בְּרֶתֶת, וּבְזִיעַ, (אַף כָּאן: בְּיִרְאָה, וּבְאֵימָה, בְּרֶתֶת וּבְזִיעַ) מִכָּאן אָמְרוּ: הַזָּבִין, (והזבות) וְהַמְצֹרָעִים, וּבוֹעֲלֵי נִדּוֹת, מֻתָּרִין לִקְרוֹת בַּתּוֹרָה, וּבִנְבִיאִים, וּבִכְתוּבִים, (וּבַמִּשְׁנָה) [וְלִשְׁנוֹת בַּמִּדְרָשׁ], וּבַתַּלְמוּד, וּבַהֲלָכוֹת, וּבַהַגָּדוֹת. וּבָעֲלֵי קְרָיָן, אֲסוּרִין, שְׁמַע מִינָּהּ. [אֲבָל חַיָּב בִּכְפִיַּת הַמִּטָּה, דְּתָנֵי בַּר קַפָּרָא: דְּמוּת דְּיוֹקְנֵי נָתַתִּי בָּהֶם, וּבַעֲוֹנוֹתֵיהֶם, הַפַּכְתִּיהָ, כְּפוּ מִטּוֹתֵיהֶן עָלֶיהָ].

ג אָמַר (רבה) [רָבָא]: מְנָא לָן דְּקַבְּעִינָן דּוּכְתָּא, וּמְשַׁדְּרִינָן שְׁלוּחָא דְּבֵית־דִּין, וּמְזַמְּנִינָן לֵיהּ לְדִינָא? דִּכְתִיב: (במדבר ט״ז:י״ב) ״וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לִקְרֹא לְדָתָן וְלַאֲבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב״. וּמְנָא לָן דְּמְזַמְּנִינָן לְדִינָא? דִּכְתִיב: (שם) ״וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל קֹרַח: אַתָּה וְכָל עֲדָתְךָ הֱיוּ לִפְנֵי ה׳״. לְקַמֵּיהּ גַּבְרָא רַבָּה? מִדְּכְתִיב: ״הֱיוּ לִפְנֵי ה׳״. אַתְּ וּפְלָנְיָא? דִּכְתִיב: ״אַתָּה וָהֵם וְאַהֲרֹן״. דְּקַבְּעִינָן זִימְנָא? דִּכְתִיב: ״מָחָר״. זִימְנָא בָּתַר זִימְנָא? דִּכְתִיב: (ירמיהו מ״ו:י״ז) ״קָרְאוּ שָׁם, פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם שָׁאוֹן, הֶעֱבִיר הַמּוֹעֵד״. וּמְנָא לָן, דְּאִי מִתְפַּקַּר בִּשְׁלוּחָא דְּבֵית־דִּין, וְאָתֵי וְאָמַר, לָא מִיתְחֲזֵי כְּלִישְׁנָא בִּישָׁא? דִּכְתִיב: (במדבר ט״ז:י״ד) ״הַעֵינֵי הָאֲנָשִׁים הָהֵם תְּנַקֵּר״, וּמְנָא לָן דְּמְשַׁמְּתִינָן? דִּכְתִיב: (שופטים ה׳:כ״ג) ״אֹרוּ מֵרוֹז״. דְּהָכִי סָבְרָא דְּגַבְרָא *)) פְּלָנְיָא? דִּכְתִיב: ״אָמַר מַלְאַךְ ה׳״. וּמְנָא לָן דְּמַחְרְמִינָן? דִּכְתִיב: ״אֹרוּ אָרוֹר״. דְּאָכִיל וְשָׁתֵי בַּהֲדֵיהּ, וְקָאֵי בְּאַרְבַּע אַמּוֹת דִּידֵיהּ? דִּכְתִיב: ״וְשִׁבָּיהָ״. וּמְנָא לָן, דְּפַרְטִינָן חֻטְאֵיהּ בְּצִבּוּרָא? דִּכְתִיב: (שם) ״כִּי לֹא בָאוּ לְעֶזְרַת ה׳״, וְאָמַר עוּלָּא: בְּאַרְבַּע מֵאָה שִׁפּוּרֵי שַׁמְתֵּיהּ בָּרָק לְמֵרוֹז. אֵיכָּא דְּאָמְרֵי: גַּבְרָא רַבָּה הֲוָה, וְאֵיכָּא דְּאָמְרֵי: כּוֹכְבָא הֲוָה, שְׁנָאֲמַר: ״מִן שָׁמַיִם נִלְחָמוּ הַכּוֹכָבִים״. וּמְנָא לָן, דְּמַפְקְרִינָן נִכְסֵיהּ? דִּכְתִיב: (עזרא י׳:ח׳) ״וְכָל אֲשֶׁר לֹא יָבוֹא וְגוֹ׳ כַּעֲצַת הַשָּׂרִים וְהַזְּקֵנִים, יֻחְרַם כָּל רְכוּשׁוֹ, וְהוּא יִבָּדֵל מִקְּהַל הַגּוֹלָה״. וּמְנָא לָן, דְּנַצְּינָן וְלֵיטֵינָן וּמַחְיָנָן וְתַלְשִׁינָן שַׁעַר, וּמַשְׁבְּעִינָן? דִּכְתִיב: (נחמיה י״ג:כ״ה) ״וָאָרִיב עִמָּם, וָאֲקַלְלֵם, וָאַכֶּה מֵהֶם אֲנָשִׁים, וָאֶמְרְטֵם וָאַשְׁבִּיעֵם״. וּמְנָא לָן, דְּכַפְּתִינָן וַאֲסִרִינָן וַעֲבְדִינָן הַרְדָּפָה? דִּכְתִיב: (עזרא ז׳:כ״ו) ״הֵן לְמוּת, הֵן לְשָׁרוֹשִׁי, הֵן לַעֲנָשׁ נִכְסִין, וְלֶאֱסוּרִין״. [מַאי לְשָׁרוֹשִׁי? אָמַר אַדָּא מָרִי, אָמַר נְחֶמְיָה בַּר בָּרוּךְ, אָמַר רַב חִיָּא בַּר אָבִין, אָמַר רַב יְהוּדָה: ׳הַרְדָּפָה׳. מַאי ׳הַרְדָּפָה׳? אָמַר רַב יְהוּדָה בְּרֵיהּ דְּרַב שְׁמוּאֵל בַּר שִׁילַת מִשְׁמֵיהּ דְּרַב: מְנַדִּין לְאַלְתַּר, וְשׁוֹנִין לְאַחַר שְׁלֹשִׁים, וּמַחֲרִימִין לְאַחַר שִׁשִּׁים. רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר רַבִּי וּבַר קַפָּרָא, הֲווּ יַתְבֵי וְקָא גָּרְסֵי, קַשְׁיָא לְהוּ שְׁמַעְתָּא. אָמַר לֵיהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן לְבַר קַפָּרָא: דָּבָר זֶה צָרִיךְ רַבִּי, אָמַר לֵיהּ בַּר קַפָּרָא לְרַבִּי שִׁמְעוֹן: וּמָה רַבִּי אוֹמֵר בְּדָבָר זֶה? אָזַל, אָמַר לֵיהּ לַאֲבוּהּ, אִיקְפַּד. אָתָא בַּר קַפָּרָא לְאִיתְחַזּוֹיֵי לֵיהּ, אָמַר לֵיהּ: ״בַּר קַפָּרָא, אֵינִי מַכִּירְךָ מֵעוֹלָם״! יָדַע דְּנָקַט מִלְּתָא בְּדַעְתֵּיהּ, נָהֵג נְזִיפוּתָא בְּנַפְשֵׁיהּ תְּלָתִין יוֹמִין].

ד ה פַּעַם אַחַת גָּזַר רַבִּי שֶׁלֹּא יִשְׁנוּ (תלמידים) [לַתַּלְמִידִים] בַּשּׁוּק, מַאי דָּרַשׁ? (שיר השירים ז׳:ב׳) ״חַמּוּקֵי יְרֵכַיִךְ [כְּמוֹ חֲלָאִים״]. מַה יֶּרֶךְ בַּסֵּתֶר, אַף דִּבְרֵי תוֹרָה בַּסֵּתֶר. יָצָא רַבִּי חִיָּא וְשָׁנָה לִשְׁנֵי בְּנֵי אֶחָיו בַּשּׁוּק; לְרַב רַבָּה בַּר בַּר חַנָּה, שָׁמַע רַבִּי, אִקְפַּד. אָתָא רַבִּי חִיָּא לְאִיתְחַזּוֹיֵי לֵיהּ. אָמַר לֵיהּ: ״עַיְּיא, רְאֵה מִי קוֹרֵא לְךָ מְבַחוּץ״! יָדַע דְּנָקִיט מִלְּתָא בְּדַעְתֵּיהּ, נָהֵג נְזִיפוּתָא בְּנַפְשֵׁיהּ תְּלָתִין יוֹמִין. בְּיוֹם תְּלָתִין שָׁלַח לֵיהּ: ׳תָּא׳! הָדַר שָׁלַח לֵיהּ: ״לָא תֵּיתֵי״! מֵעִיקָּרָא מַאי סָבַר וְלִבְסוֹף מַאי סָבַר? מֵעִיקָּרָא סָבַר: ״מִקְצַת הַיּוֹם כְּכֻלּוֹ״, וְלִבְסוֹף סָבַר: לָא אַמְרִינַן ״מִקְצַת הַיּוֹם כְּכֻלּוֹ״. [לְסוֹף] אָתָא, אָמַר לֵיהּ: מַאי טַעְמָא אַתִּית? אָמַר לֵיהּ: דְּשָׁלַח לִי מַר דְּלֵיתֵי. וְהָא שָׁלְחִי לָךְ דְּלָא תֵּיתֵי? זֶה רָאִיתִי וְזֶה לֹא רָאִיתִי. קְרֵי עֲלֵיהּ: (משלי ט״ז:ז׳) ״בִּרְצוֹת ה׳ דַּרְכֵי אִישׁ, גַּם אוֹיְבָיו יַשְׁלֵם אִתּוֹ״. אָמַר לֵיהּ: מַאי טַעְמָא עָבַדְתְּ הָכִי? אָמַר לֵיהּ: דִּכְתִיב: (שם א) ״חָכְמוֹת בַּחוּץ תָּרֹנָּה״. אָמַר לוֹ: אִם קָרִיתָ, לֹא שָׁנִיתָ. וְאִם שָׁנִיתָ, לֹא שִׁלַּשְׁתָּ, וְאִם שִׁלַּשְׁתָּ, לֹא פֵּרְשׁוּ לְךָ חֲכָמִים.

ה ״חָכְמוֹת בַּחוּץ תָּרֹנָּה״, כִּדְרָבָא, דְּאָמַר רָבָא: כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה מִבַּפְנִים, תּוֹרָתוֹ מַכְרֶזֶת עָלָיו (בפרהסיא) [מִבַּחוּץ]. וְהָכְתִיב: (ישעיהו מ״ח:ט״ז) ״לֹא מֵרֹאשׁ בַּסֵּתֶר דִּבַּרְתִּי״? הַהוּא, בְּיוֹמֵי דְּכַלָּה. וְרַבִּי חִיָּא, הַאי ״חַמּוּקֵי יְרֵכַיִךְ״ מַאי עֲבִיד לֵיהּ? מוּקֵי לָהּ בִּצְדָקָה וּבִגְמִילוּת חֲסָדִים. [שְׁמוּאֵל וּמַר עוּקְבָא, כִּי

הֲווּ יַתְבֵי, גַּרְסֵי שְׁמַעְתָּא, הֲוָה יָתֵיב מַר עוּקְבָא קַמֵּיהּ דִּשְׁמוּאֵל בְּרַחוּק אַרְבַּע אַמּוֹת, וְכִי הֲווּ יַתְבֵי בְּדִינָא, הֲוָה יָתֵיב שְׁמוּאֵל קַמֵּיהּ דְּמַר עוּקְבָא בְּרַחוּק אַרְבַּע אַמּוֹת, וַהֲווּ חַיְקֵי לֵיהּ דּוּכְתָּא לְמַר עוּקְבָא, בְּצִיפְתָּא וְיָתֵיב עִילּוֹיֵיהּ, כִּי הֵיכִי דְּלִישְׁתַּמְּעָן מִילֵּיהּ].

ו הַהִיא אִיתְּתָא דַּהֲוַת יָתְבָה בִּשְׁבִילָא, הֲוַת פָּשְׁטָה כַּרְעָא וְקָא מְנִיפָה חוּשְׁלָא, וַהֲוָה חָלִיף וְאָזִיל צוּרְבָא מֵרַבָּנָן, וְלָא אִבָּעָא מִקַּמֵּיהּ. אָמַר: כַּמָּה חָצִיפָה הַאי אִיתְּתָא. אֲתָאי לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי נָתָן, אָמַר לָהּ: מִי שָׁמַעְתְּ שַׁמְתָּא מִפּוּמֵיהּ? אָמְרָה לֵיהּ: לָא. אָמַר לָהּ: זִילִי נְהִיגִי נְזִיפוּתָא חַד יוֹמָא (בנפשייכי) [בְּנַפְשָׁךְ].

ז ו רַב זוּטְרָא בַּר טוֹבִיָּה הֲוָה קָא פָּסֵיק סִידְרָא קַמֵּיהּ דְּרַב יְהוּדָה, כִּי מָטָא לְהַאי פְּסוּקָא: (שמואל ב כ״ג:א׳) ״וְאֵלֶּה דִּבְרֵי דָּוִד הָאַחֲרֹנִים״, אָמַר לֵיהּ: ׳אַחֲרֹנִים׳, מִכְּלָל, דְּאִיכָּא רִאשׁוֹנִים! וְרִאשׁוֹנִים מַאי נִיהוּ? שְׁתִיק וְלָא אָמַר לֵיהּ וְלָא מִידִי. הָדַר אָמַר לֵיהּ: אַחֲרֹנִים מִכְּלַל דְּאִיכָּא רִאשׁוֹנִים, וְרִאשׁוֹנִים מַאי נִיהוּ? אָמַר לֵיהּ: מַאי דַּעְתָּךְ, כָּל דְּלָא יָדַע פֵּירוּשָׁא דְּהַאי קְרָא, לָאו גַּבְרָא רַבָּא הוּא? יָדַע דְּנָקִיט מִלְּתָא בְּדַעְתֵּיהּ, נָהֵג נְזִיפוּתָא בְּנַפְשֵׁיהּ חַד יוֹמָא, (ובמאי דרמי עליה) [וַאֲתָאן עָלָּהּ] מִיהָא, ׳אַחֲרֹנִים׳ מִכְּלָל דְּאִיכָּא רִאשׁוֹנִים, רִאשׁוֹנִים מַאי נִיהוּ? דִּכְתִיב: (שם כב) ״וַיְדַבֵּר דָּוִד לַה׳ אֶת דִּבְרֵי הַשִּׁירָה״ וְגוֹ׳. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְדָוִד: דָּוִד, שִׁירָה אַתָּה אוֹמֵר לְפָנַי עַל מַפַּלְתּוֹ שֶׁל שָׁאוּל? (חַייךְ) אִלְמָלֵי אַתָּה שָׁאוּל וְהוּא דָּוִד, אֲבַדְתִּי כַּמָּה דָּוִד מִפָּנָיו. וְהַיְנוּ דִּכְתִיב: (תהילים ז׳:א׳) ״שִׁגָּיוֹן לְדָוִד אֲשֶׁר שָׁר לַה׳ עַל דִּבְרֵי כוּשׁ בֶּן יְמִינִי״. וְכִי ׳כּוּשׁ׳ שְׁמוֹ? וַהֲלֹא ׳שָׁאוּל׳ שְׁמוֹ! וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ ׳כּוּשׁ׳? לוֹמַר לְךָ: מַה כּוּשִׁי מְשֻׁנֶּה בְּעוֹרוֹ, אַף שָׁאוּל מְשֻׁנֶּה בְּמַעֲשָׂיו. כַּיּוֹצֵא בַּדָּבָר אַתָּה אוֹמֵר: (במדבר י״ב:א׳) ״עַל אֹדוֹת הָאִשָּׁה הַכֻּשִׁית״, וְכִי ׳כּוּשִׁית׳ שְׁמָהּ? וַהֲלֹא ׳צִפּוֹרָה׳ שְׁמָהּ! וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָהּ ׳כּוּשִׁית׳? לוֹמַר לְךָ: מַה כּוּשִׁי מְשֻׁנֶּה בְּעוֹרוֹ, אַף צִפּוֹרָה מְשֻׁנָּה בְּמַעֲשֶׂיהָ. (הטובים, ובמראה מכל הנשים) כַּיּוֹצֵא בַּדָּבָר אַתָּה אוֹמֵר: (ירמיהו ל״ח:ז׳) ״וַיִּשְׁמַע עֶבֶד מֶלֶךְ הַכּוּשִׁי״, וְכִי ׳כּוּשִׁי׳ שְׁמוֹ? וַהֲלֹא ׳צְדָקְיָה׳ שְׁמוֹ? וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ ׳כּוּשִׁי׳? לוֹמַר לְךָ: מַה כּוּשִׁי מְשֻׁנֶּה בְּעוֹרוֹ, אַף צִדְקִיָּה מְשֻׁנֶּה בְּמַעֲשָׂיו. כַּיּוֹצֵא בַּדָּבָר אַתָּה אוֹמֵר: ״עַבְדְּמֶלֶךְ הַכּוּשִׁי״, וְכִי ׳כּוּשִׁי׳ שְׁמוֹ? וַהֲלֹא ׳צִדְקִיָּה׳ שְׁמוֹ? וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ ׳כּוּשִׁי׳? לוֹמַר לְךָ: מַה כּוּשִׁי מְשֻׁנֶּה בְּעוֹרוֹ, אַף צִדְקִיָּה מְשֻׁנֶּה בְּמַעֲשָׂיו. כַּיּוֹצֵא בַּדָּבָר אַתָּה אוֹמֵר: ״הֲלוֹ כִבְנֵי כֻשִׁיִּים אַתֶּם לִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל״, וְכִי ׳כּוּשִׁיִּים׳ שְׁמָן? וַהֲלֹא יִשְׂרָאֵל שְׁמָן! וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָן ׳כּוּשִׁיִּים׳? לוֹמַר לְךָ: מַה כּוּשִׁיִּים מְשֻׁנִּים בְּעוֹרָן, אַף יִשְׂרָאֵל מְשֻׁנִּים בְּמַעֲשֵׂיהֶם מִכָּל אֻמָּה וְלָשׁוֹן.

ח ז אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי, אָמַר רַבִּי (יוחנן) [יוֹנָתָן]: מַאי דִּכְתִיב: (שמואל ב כ״ג:א׳) ״נְאֻם דָּוִד בֶּן יִשַׁי, וּנְאֻם הַגֶּבֶר הֻקַם עָל״? שֶׁהֵקִים עָלָיו שֶׁל תְּשׁוּבָה. (שם) ״אָמַר אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, לִי דִּבֶּר צוּר יִשְׂרָאֵל, מוֹשֵׁל בָּאָדָם, צַדִּיק מוֹשֵׁל יִרְאַת אֱלֹהִים״, מַאי קָאָמַר? אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ: הָכִי קָאָמַר: ״אָמַר (דוד) אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לִי דִּבֶּר, צוּר יִשְׂרָאֵל אֲנִי, מוֹשֵׁל בָּאָדָם, וּמִי מוֹשֵׁל בִּי? צַדִּיק! שֶׁאֲנִי גּוֹזֵר גְּזֵרָה, וְהוּא מְבַטְּלָהּ. (לִישָׁנָא אַחֲרִינָא: ״צוּר יִשְׂרָאֵל אֲנִי״ מִי מוֹשֵׁל בָּאָדָם? צַדִּיק! שֶׁאֲנִי גּוֹזֵר גְּזֵרָה וְהוּא מְבַטְּלָהּ).

ט ח (שם כג) ״אֵלֶּה שְׁמוֹת הַגִּבֹּרִים אֲשֶׁר לְדָוִד, יֹשֵׁב בַּשֶּׁבֶת תַּחְכְּמֹנִי, רֹאשׁ הַשָּׁלִשִׁי הוּא עֲדִינוֹ הָעֶצְנִי, עַל שְׁמֹנֶה מֵאוֹת חָלָל בְּפַעַם אֶחָת״. מַאי קָאָמַר? אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ: הָכִי קָאָמַר: וְאֵלֶּה שְׁמוֹת גִּבּוֹרוֹתָיו שֶׁל דָּוִד. ״יוֹשֵׁב בַּשֶּׁבֶת״, בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב בִּישִׁיבָה, לֹא הָיָה יוֹשֵׁב עַל גַּבֵּי כָּרִים וְלֹא עַל גַּבֵּי כְּסָתוֹת, אֶלָּא עַל גַּבֵּי קַרְקַע, דְּכָל כַּמָּה דַּהֲוָה קָיֵם [רַבִּיה], עִירָא הַיָּאִירִי, הֲוָה מַתְנֵי לְהוּ לְרַבָּנָן עַל גַּבֵּי כָּרִים וּכְסָתוֹת. כִּי נָח נַפְשֵׁיהּ דְּעִירָא הַיָּאִירִי, הֲוָה מַתְנֵי דָּוִד לְהוּ לְרַבָּנָן עַל גַּבֵּי קַרְקַע. אֲמְרִי לֵיהּ: לֵיתֵיב מַר אַכָּרִים וְאַכְסָתוֹת, לָא קַבֵּיל עֲלֵיהּ. ׳תַּחְכְּמֹנִי׳, [אָמַר רַב]: אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: הוֹאִיל וְהִשְׁפַּלְתָּ עַצְמְךָ, תְּהֵא כָּמוֹנִי, שֶׁאֲנִי גּוֹזֵר גְּזֵרָה וְאַתָּה מְבַטְּלָהּ. ״רֹאשׁ הַשָּׁלִשִׁי״, [תְּהֵא] רֹאשׁ לִשְׁלֹשֶׁת אָבוֹת. ״הוּא עֲדִינוֹ הָעֶצְנִי״, בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה עוֹסֵק בַּתּוֹרָה, מְעַדֵּן עַצְמוֹ כְּתוֹלַעַת. (העצני) בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹצֵא לַמִּלְחָמָה, [הָיָה] מַקְשֶׁה עַצְמוֹ כְּעֵץ. ״עַל שְׁמֹנֶה מֵאוֹת חָלָל בְּפַעַם אֶחָת״, שֶׁהָיָה זוֹרֵק חֵץ וּמַפִּיל שְׁמוֹנָה מֵאוֹת חָלָל בְּפַעַם אַחַת, וְהָיָה מִתְאַוֶּה עַל מָאתַיִם, דִּכְתִיב: (דברים ל״ב:ל׳) ״אֵיכָה יִרְדֹּף אֶחָד אֶלֶף״, יָצְתָה בַּת־קוֹל וְאָמְרָה לוֹ: (מלכים א ט״ו:ה׳) ״רַק בִּדְבַר אוּרִיָּה הַחִתִּי״.

י ט הַהוּא צוּרְבָא מֵרַבָּנָן דַּהֲוָה סָנוּ שׁוּמְעָנֵיהּ, אָמַר רַב יְהוּדָה: הֵיכִי נַעֲבִיד? נְשַׁמְתֵּיהּ, צְרִיכֵי לֵיהּ רַבָּנָן, לָא נְשַׁמְתֵּיהּ, קָא מִיחַלֵּל שְׁמֵיהּ דִּשְׁמַיָּא. אָמַר לֵיהּ לְרַבָּה בַּר בַּר חַנָּה: מִידִי שְׁמִיעַ לָךְ בְּהָא? אָמַר לֵיהּ: הָכִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מַאי דִּכְתִיב: (מלאכי ב׳:ז׳) ״כִּי שִׂפְתֵי כֹהֵן יִשְׁמְרוּ דַּעַת, וְתוֹרָה יְבַקְשׁוּ מִפִּיהוּ, כִּי מַלְאַךְ ה׳ צְבָאוֹת הוּא״. אִם הָרַב דּוֹמֶה לְמַלְאַךְ ה׳ צְבָאוֹת, יְבַקְשׁוּ תּוֹרָה מִפִּיהוּ. וְאִם לָאו, אַל יְבַקְשׁוּ תּוֹרָה מִפִּיהוּ. שַׁמְתֵּיהּ רַב יְהוּדָה, לְסוֹף אִיחְלִישׁ רַב יְהוּדָה, אֲתוּ רַבָּנָן לְשִׁיּוֹלֵי בֵּיהּ, וְאָתָא אִיהוּ [נַמִּי] בַּהֲדֵי רַבָּנָן, כִּדְחַזְיֵיהּ רַב יְהוּדָה, אָחִיךְ. אָמַר לֵיהּ: לָא מִסְתַּיֵּיהּ דְּשַׁמְתֵּיהּ לְהַהוּא גַּבְרָא, אֶלָּא אַחוּכֵי נַמֵּי קָא מְחַיֵּךְ בִּי? אָמַר לֵיהּ: לָאו בְּדִידָךְ חַיְכֵנָא, אֶלָּא דְּכִי אַזֵילְנָא לְעָלְמָא דְּאָתֵי, בְּדִיחָנָא דְּעָתְאֵי, דַּאֲפִלּוּ לְגַבְרָא רַבָּה כְּוָתָךְ לָא חָנֵיפִי לֵיהּ. נָח נַפְשֵׁיהּ דְּרַב יְהוּדָה, אָתָא לְבֵי מִדְרְשָׁא, אָמַר לְהוּ: שָׁרוּ לִי. אָמְרוּ לֵיהּ [רַבָּנָן]: גַּבְרָא רַבָּה דַּחֲשִׁיבָא כְּרַב יְהוּדָה לֵיכָּא הָכָא דְּלִישְׁרֵי לָךְ, [אֶלָּא] זִיל לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי יְהוּדָה נְשִׂיאָה, דְּלִישְׁרֵי לָךְ. אָזַל לְקַמֵּיהּ, אָמַר לֵיהּ לְרַב אַמִּי: פּוֹק עַיֵּין בֵּיהּ בְּדִינֵיהּ, אִי מִבָּעֵי לְמִשְׁרֵי [לֵיהּ], שָׁרֵי לֵיהּ. עַיֵּין רַב אַמִּי בְּדִינֵיהּ, סָבַר לְמִשְׁרֵי לֵיהּ, עָמַד רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי עַל רַגְלָיו וְאָמַר: מַה שִּׂפְחָה שֶׁל בֵּית רַבִּי, לֹא נָהֲגוּ חֲכָמִים קַלּוּת רֹאשׁ בְּנִדּוּיָהּ שָׁלֹשׁ שָׁנִים. יְהוּדָה חֲבֵרֵנוּ עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה! אָמַר רַבִּי זֵירָא: מַאי דִּכְתִיב אָתָא (ליה) סַבָּא הָאִידְנָא לְבֵי מִדְרְשָׁא? דְּהָא כַּמָּה שְׁנֵי לָא אָתָא לֵיהּ! שְׁמַע מִינָּהּ, לָא מִבָּעֵי לְמִישְׁרָא לֵיהּ, לָא שָׁרֵי לֵיהּ. נָפַק, כִּי קָא בָּכֵי וְאָזִיל, אֲתָאי זִבּוּרָא, טָרְקֵיהּ אַאַמְתֵּיהּ וְשָׁכִיב. עַיְילוּהָ לְמַעֲרְתָּא דַּחֲסִידֵי וְלָא קַבְּלוּהָ, עַיְילוּהָ לְמַעֲרְתָּא דְּדִינֵי, וְקַבְּלוּהָ. מַאי טַעְמָא? דְּעָבַד כְּרַבִּי אֶלְעָאי, דְּתַנְיָא: רַבִּי אֶלְעָאי (הזקן) אוֹמֵר: אִם רוֹאֶה אָדָם שֶׁיִּצְרוֹ מִתְגַּבֵּר עָלָיו, יֵלֵךְ לְמָקוֹם שֶׁאֵין מַכִּירִין אוֹתוֹ, וְיִלְבַּשׁ שְׁחוֹרִים, וְיִתְעַטֵּף שְׁחוֹרִים, וְיַעֲשֶׂה מַה שֶּׁלִּבּוֹ

חָפֵץ, וְאַל יְחַלֵּל שֵׁם שָׁמַיִם בְּפַרְהֶסְיָא. (אִינִי, וְהָתַנְיָא: הָעוֹבֵר עֲבֵרָה בַּסֵּתֶר, כְּאִלּוּ דּוֹחֵק רַגְלֵי שְׁכִינָה? לָא קַשְׁיָא, הָא דְּמָצֵי כַּייֵף לֵיהּ לְיִצְרֵיהּ, הָא דְּלָא מָצֵי כַּייֵף לֵיהּ לְיִצְרֵיהּ) שִׁפְחָה שֶׁל בֵּית רַבִּי, מַאי הִיא? דְּאַמְתָא דְּבֵי רַבִּי, חֲזִיתֵיהּ לְהַהוּא גַּבְרָא דְּקָא מָחֵי לִבְרֵיהּ רַבָּה, אָמְרָה לֵיהּ: לֵיחֱוֵי הַהוּא גַּבְרָא בְּשַׁמְתָּא, דְּקָא עָבַר מִשּׁוּם: (ויקרא י״ט:י״ד) ״וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשֹׁל״, (דתנא דברי רבי ישמעאל) [דְּתַנְיָא]: ״וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשֹׁל״, בְּמַכָּה בְּנוֹ הַגָּדוֹל הַכָּתוּב מְדַבֵּר.

יא י רֵישׁ לָקִישׁ הֲוָה מִינְטַר פַּרְדֵּסָא, אָתָא הַהוּא גַּבְרָא, קָא אָכִיל תְּאֵינֵי, רָמָא בֵּיהּ קָלָא, לָא אַשְׁגַּח בֵּיהּ, אָמַר: לֵיחֱוֵי הַהוּא גַּבְרָא בְּשַׁמְתָּא, אָמַר לֵיהּ: אַדְרַבָּה, לֵיחֱוֵי הַהוּא גַּבְרָא בְּשַׁמְתָּא, אִם מָמוֹן נִתְחַיַּבְתִּי לָךְ, נְדוּי מִי נִתְחַיַּבְתִּי לָךְ? אָתָא לְבֵי מִדְרָשָׁא, אָמְרוּ לֵיהּ: שָׁלוֹ נְדוּי, שֶׁלְּךָ אֵינוֹ נְדוּי. מַאי תַּקַּנְתֵּיהּ? זִיל לְגַבֵּיהּ דְּלִישָׁרִי לָךְ. לָא יָדְעָנָא לֵיהּ. אָמְרוּ לֵיהּ: זִיל לְגַבֵּי נְשִׂיאָה דְּלִישָׁרִי לָךְ, דְּתַנְיָא: [נִדּוּהוּ וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מִי נִדָּהוּ, יֵלֵךְ אֵצֶל נָשִׂיא וְיַתִּיר לוֹ נִדּוּיוֹ].

יב אָמַר רַב הוּנָא: בְּאוּשָׁא הִתְקִינוּ, אַב בֵּית־דִּין שֶׁפָּרַח, אֵין מְנַדִּין אוֹתוֹ, אֶלָּא אוֹמְרִים לוֹ: הִכָּבֵד וְשֵׁב בְּבֵיתְךָ. חָזַר וְסָרַח, מְנַדִּין אוֹתוֹ מִפְּנֵי חִלּוּל הַשֵּׁם, וּפְלִיגָא דְּרֵישׁ לָקִישׁ, דְּאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: תַּלְמִיד חָכָם שֶׁפָּרַח, אֵין מְנַדִּין אוֹתוֹ בְּפַרְהֶסְיָא, שֶׁנֶּאֱמַר: (הושע ד׳:ה׳) ״וְכָשַׁלְתָּ הַיּוֹם וְכָשַׁל גַּם נָבִיא עִמָּךְ לָיְלָה״, (ודמיתי אימך) כַּסֵּהוּ כְּלַיְלָה. מַר זוּטְרָא [חָסִידָא], כִּי מְחַיֵּב צוּרְבָא מֵרַבָּנָן שַׁמְתָּא, בְּרִישָׁא מְשַׁמֵּת נַפְשֵׁיהּ, וְהָדַר מְשַׁמֵּת לְדִידֵיהּ. כִּי הֲוָה עַיֵּיל בְּאוּשְׁפִּיזֵיהּ, שָׁרֵי לֵיהּ לְנַפְשֵׁיהּ, וְהָדַר שָׁרֵי לֵיהּ לְדִידֵיהּ. אָמַר רַב גִּידֵל, אָמַר רַב: תַּלְמִיד חָכָם מְנַדֶּה לְעַצְמוֹ וּמֵפֵר לְעַצְמוֹ. אָמַר רַב פָּפָּא: תֵּיתֵי לִי דְּלָא שַׁמִּיתִי צוּרְבָא מֵרַבָּנָן מֵעוֹלָם, אֶלָּא כִּי [קָא] מְחַיֵּב צוּרְבָא מֵרַבָּנָן שַׁמְתָּא, הֵיכִי עָבִיד? כִּי הָא דְּבַמַּעֲרָבָא, מִימְנוּ אַנְגִּירָא דְּצוּרְבָא מֵרַבָּנָן, וְלָא מִימְנוּ אַשַּׁמְתָּא.

יג מַאי שַׁמְתָּא? אָמַר רַב: ״שָׁם מִיתָה״. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: ״שְׁמָמָה יִהְיֶה״. וּמְהַנְּיָא בֵּיהּ, כִּי טִיחְתָּא בְּתַנּוּרָא. וּפְלִיגָא דְּרֵישׁ לָקִישׁ, דְּאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: כְּשֵׁם שֶׁנִּכְנֶסֶת בְּמֵאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה אַבָּרִים, כָּךְ כְּשֵׁהִיא יוֹצְאָה, יוֹצְאָה מִמֵּאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה אַבָּרִים. כְּשֶׁהִיא נִכְנֶסֶת, דִּכְתִיב: (יהושע ו׳:י״ז) ״וְהָיְתָה הָעִיר חֵרֶם הִיא וְכָל אֲשֶׁר בָּהּ לַה״ וְגוֹ׳. ׳חֵרֶם׳ בְּגִימַטְרִיָּא, מָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה הוּא. כְּשֶׁהִיא יוֹצְאָה, דִּכְתִיב: (חבקוק ג׳:ב׳) ״בְּרֹגֶז רַחֵם תִּזְכּוֹר״, ׳רַחֵם׳ בְּגִימַטְרִיָּא, הֲכִי הָווּ.

יד אָמַר רַב יוֹסֵף: שָׁדִי שַׁמְתָּא אַגְּנוּבְתָּא דְּכַלְבָּא, וְאִיהִי, דִּידָהּ עָבְדָא. דְּהַהוּא כַּלְבָּא דַּהֲוָה אָכִיל מְסָאנֵי דְּרַבָּנָן, וְלָא הֲווּ קָא יָדְעֵי מַנּוּ, וְשַׁמְתּוּ לֵיהּ, אִיתְּלִי בֵּיהּ נוּרָא בְּגָנוּבְתֵּיהּ וַאֲכַלְתֵּיהּ. הַהוּא אַלְמָא דַּהֲוָה מְצַעֵר לֵיהּ לְהַהוּא צוּרְבָא מֵרַבָּנָן, אָתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב יוֹסֵף, אָמַר לֵיהּ: זִיל שַׁמְתֵּיהּ. אָמַר לֵיהּ: מִסְתַּפְּיָנָא מִינֵּיהּ. אָמַר לֵיהּ: שְׁקוֹל פְּתִיחָא עֲלֵיהּ, כָּל־שֶׁכֵּן דְּמִסְתַּפְּיָנָא מִינֵּיהּ. אָמַר לֵיהּ: שַׁקְלֵיהּ, אַחְתֵּיהּ בְּכַדָּא, וְאַחְתֵּיהּ בְּבֵי־קִבְרֵי, וְקָרֵי בֵּיהּ אַלְפָא שִׁיפּוּרֵי בְּאַרְבְּעִין יוֹמִין. אָזַיל עָבִיד הָכִי, פָּקַע כַּדָּא וּמִית אַלְמָא. מַאי ׳שִׁיפּוּרֵי׳? שֶׁנִּפְרָעִין מִמֶּנּוּ. מַאי ׳תַּבְרָא׳? אָמַר רַבִּי יִצְחָק בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוּדָה: תַּבְרֵי בָּתֵּי רָמֵי, דְּתַנְיָא: אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: כָּל מָקוֹם שֶׁנָּתְנוּ חֲכָמִים עֵינֵיהֶם, אוֹ מִיתָה אוֹ עֹנִי.

טו יא פִּנְחָס, אֲחִיהָ דְּמַר שְׁמוּאֵל, אִיתְּרַע בֵּיהּ מִלְתָא, עַיֵּיל שְׁמוּאֵל לְמִשְׁאַל טַעְמָא מִינֵּיהּ. חֲזָנְהוּ לְטוּפְרֵיהּ דַּהֲווּ נְפִישִׁין. אָמַר לֵיהּ: אַמַּאי לָא שָׁקְלְתְּ לְהוּ? אָמַר לֵיהּ: אִלּוּ בְּדִידֵיהּ הֲוָה, מִי הֲוָה מְזַלְזֵל בֵּיהּ כּוּלֵי הַאי? הֲוַאי (קהלת י׳:ה׳) ״כִּשְׁגָגָה שֶׁיָּצָא מִלִּפְנֵי הַשַּׁלִּיט״, וְאִיתְּרַע בֵּיהּ מִלְתָא בִּשְׁמוּאֵל. עַיֵּיל פִּנְחָס אֲחִיהָ לְמִשְׁאַל טַעְמָא מִינֵּיהּ. שַׁקְלִינְהוּ לְטוּפְרֵיהּ, חַבְטִינְהוּ בְּאַפֵּיהּ, אָמַר לֵיהּ: לֵית לָךְ: ״בְּרִית כְּרוּתָה לַשָּׁפָתַיִם״? דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִנַּיִן שֶׁבְּרִית כְּרוּתָה לַשָּׁפָתַיִם? שֶׁנֶּאֱמַר: (בראשית כ״ב:ה׳) ״וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל נְעָרָיו: שְׁבוּ לָכֶם פֹּה עִם הַחֲמוֹר, וַאֲנִי וְהַנַּעַר נֵלְכָה עַד כֹּה וְנִשְׁתַּחֲוֶה וְנָשׁוּבָה אֲלֵיכֶם״, וְאִסְתְּיָא מִלְתָא וְהָדְרוּ תַּרְוַויְהוּ.

טז [אָמַר רַב שֶׁמֶן בַּר אַבָּא: הֲוָה קָאִימְנָא קַמֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן בֵּי מִדְרָשָׁא בְּחוֹלוֹ שֶׁל מוֹעֵד, וְשַׁקְלִינְהוּ לְטוּפְרֵיהּ בְּשִׁינֵּיהּ, וְזַרְקִינְהוּ, שְׁמַע מִינָּהּ תְּלַת; שְׁמַע מִינָּהּ: מֻתָּר לִטֹּל צִפָּרְנַיִם בְּחוֹלוֹ שֶׁל מוֹעֵד, שְׁמַע מִינָּהּ: אֵין בָּהֶם מִשּׁוּם מֹאוּס. וּשְׁמַע מִינָּהּ: מֻתָּר לְזָרְקָן. אִינִי, וְהָא תַּנְיָא: שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים נֶאֱמְרוּ בְּצִפָּרְנַיִם: מִינָּהּ: מֻתָּר לִטֹּל צִפָּרְנַיִם בְּחוֹלוֹ שֶׁל מוֹעֵד, שְׁמַע מִינָּהּ: אֵין בָּהֶם מִשּׁוּם מֹאוּס. וּשְׁמַע מִינָּהּ: מֻתָּר לְזָרְקָן. אִינִי, וְהָא תַּנְיָא: שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים נֶאֱמְרוּ בְּצִפָּרְנַיִם: הַקּוֹבְרָן, צַדִּיק, שׁוֹרְפָן, חָסִיד, זוֹרְקָן, רָשָׁע! מַאי טַעְמָא? שֶׁמָּא תַּעֲבוֹר עֲלֵיהֶן אִשָּׁה עֲבֵרָה וְתַפִּיל. אִשָּׁה בֵּי מִדְרָשָׁא לָא שְׁכִיחָא. וְכִי תֵּימָא: זִימְנִין דִּמְכַנְּשֵׁי לְהוּ, וְשָׁדֵי לְהוּ אַבָּרֵאי, כֵּינָן דְּאִשְׁתַּנִּי, אִשְׁתַּנִּי.

יז אָמַר אַבִּיטוֹל סַפְרָא מִשְׁמֵיהּ דְּרַב: פַּרְעֹה שֶׁהָיָה בִּימֵי מֹשֶׁה, הוּא אַמָּה וּזְקֵנוֹ אַמָּה וּפַרְמַשְׁתְּקוֹ, אַמָּה וָזֵרֶת, לְקַיֵּם מַה שֶּׁנֶּאֱמַר: (דניאל ד׳:י״ד) ״וּשְׁפַל אֲנָשִׁים יְקִים עֲלַהּ״. וְאָמַר אַבִּיטוֹל סַפְרָא מִשְׁמֵיהּ דְּרַב: פַּרְעֹה שֶׁהָיָה בִּימֵי מֹשֶׁה, אַמְגּוּשֵׁי הֲוָה, שֶׁנֶּאֱמַר: (שמות ז׳:ט״ו) ״הִנֵּה יוֹצֵא הַמָּיְמָה״ וְגוֹ׳.

יח יב אָמַר רַב יְהוּדָה, אָמַר שְׁמוּאֵל: בְּכָל יוֹם וָיוֹם בַּת־קוֹל יוֹצֵאת וְאוֹמֶרֶת: בַּת פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִי, שְׂדֵה פְּלוֹנִית לְפְלוֹנִי. (וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אָמַר רַב: אַרְבָּעִים יוֹם קֹדֶם יְצִירַת הַוָּלָד בַּת קוֹל יוֹצֵאת וְאוֹמֶרֶת: בַּת פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִי, שָׂדֵה פְּלוֹנִית לְפְלוֹנִי, בַּיִת פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִי, אֵשֶׁת פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִי. המאמרים האלו הובאו בגמרא להקשות על מאמר שמואל: מותר לארס אשה בחול המועד, שמא יקדמנו אחר, ותרצו הקושיא ואמרו:) אֶלָּא אֵימָא: שֶׁמָּא יְקַדְּמֶנּוּ אַחֵר בְּרַחֲמִים, כִּי הָא דְּרָבָא, שַׁמְעֵיהּ לְהַהוּא גַּבְרָא דְּקָא בָּעֵי רַחֲמֵי, (רחמנא) [וְאָמַר]: תִּזְדַּמֵּן לִי פְּלָנִיתָא. אָמַר לֵיהּ: לָא תֵּיבָּעֵי רַחֲמֵי הָכִי, אִי חַזְיָא לָךְ, לָא אַזְלָא

מִמְּךָ, וְאִי לָא, כְּפַרְתְּ (בה) [בַּה׳]. בָּתַר הָכִי שַׁמְעֵיהּ דְּקָאָמַר: (רחמנא) אוֹ אֵיהוּ לֵימוּת מִקַּמֵּיהּ, אוֹ אֵיהִי תְּמוּת מִקַּמֵּיהּ. אָמַר לֵיהּ: לָא אֲמָרִי לָךְ: לָא תִּיבָּעֵי (רחמי) עֲלַהּ דְּמִלְּתָא הָכִי. אָמַר רַב מְשׁוּם רַבִּי רְאוּבֵן בַּר אִיצְטְרוּבָּלִי: מִן הַתּוֹרָה מִן הַנְּבִיאִים וּמִן הַכְּתוּבִים, מֵה׳ אִשֶּׁה לְאִישׁ. מִן הַתּוֹרָה, דִּכְתִיב: (בראשית כ״ד:נ׳) ״וַיַּעַן לָבָן וּבְתוּאֵל וַיֹּאמְרוּ: מֵה׳ יָצָא הַדָּבָר״. מִן הַנְּבִיאִים, דִּכְתִיב: (שופטים י״ד:ד׳) ״וְאָבִיו וְאִמּוֹ לֹא יָדְעוּ כִּי מֵה׳ הִיא״. מִן הַכְּתוּבִים, דִּכְתִיב: (משלי י״ט:י״ד) ״בַּיִת וָהוֹן נַחֲלַת אָבוֹת וּמֵה׳ אִשָּׁה מַשְׂכֶּלֶת״. וְאָמַר רַב מְשׁוּם רַבִּי רְאוּבֵן בַּר אִיצְטְרוּבָּלִי, וְאַמְרֵי לָהּ בְּמַתְנִיתָא תָּנָא, [אָמַר רַבִּי רְאוּבֵן בֶּן אִיצְטְרוּבָּלִי]: אֵין אָדָם נֶחְשָׁד בְּדָבָר, אֶלָּא אִם כֵּן עָשָׂאוֹ, וְאִם לֹא עָשָׂאוֹ כֻּלּוֹ, עָשָׂה מִקְצָתוֹ, וְאִם לֹא עָשָׂה מִקְצָתוֹ, הִרְהֵר בְּלִבּוֹ לַעֲשׂוֹתוֹ, וְאִם לֹא הִרְהֵר בְּלִבּוֹ לַעֲשׂוֹתוֹ, רָאָה אַחֵרִים שֶׁעָשׂאוּהוּ וְשָׂמַח. מֵתִיב רַב יַעֲקֹב: (מנהר פקוד) (מלכים ב י״:ז׳:ט׳) ״וַיַּחְפְּאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דְּבָרִים אֲשֶׁר לֹא כֵן עַל ה׳ אֱלֹהֵיהֶם״? הָתָם לְהַכְעִיס הוּא דְּעָבוּד. (תָּא שְׁמַע: (במדבר ט״:ז׳:ד׳) ״וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיִּפֹּל עַל פָּנָיו״, מַה שָּׁמוּעָה שָׁמַע? אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: שֶׁחָשְׁדוּהוּ מֵאֵשֶׁת אִישׁ, וּמְנָא לָן? שֶׁנֶּאֱמַר: (תהילים ק״ו:ט״ז) ״וַיְקַנְאוּ לְמֹשֶׁה בַּמַּחֲנֶה״, הָתָם מִשּׁוּם שִׁנְאָה הוּא דְּעָבוּד. וּבְסֵפֶר אַחֵר אֵין כָּתוּב: ״וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה״, אֶלָּא) תָּא שְׁמַע: ״וַיְקַנְאוּ לְמֹשֶׁה בַּמַּחֲנֶה״, רַב שְׁמוּאֵל בַּר יִצְחָק אָמַר: מְלַמֵּד, שֶׁכָּל אֶחָד קִנֵּא לְאִשְׁתּוֹ מִמֹּשֶׁה. הָתָם מִשּׁוּם שִׁנְאָה הוּא דְּעָבוּד. תָּא שְׁמַע: דְּאָמַר רַבִּי יוֹסֵי: יְהֵא חֶלְקִי עִם מִי שֶׁחוֹשְׁדִין אוֹתוֹ בְּדָבָר, וְאֵין בּוֹ. וְאָמַר רַב פָּפָּא: לְדִידִי חַשְׁדוּן (בי) וְלָא הֲוָה בִּי. לָא קַשְׁיָא, הָא בְּקָלָא דְּפָסִיק, הָא, בְּקָלָא דְּלָא פָּסִיק.

יט [תָּנוּ רַבָּנָן: אָבֵל], שְׁלֹשָׁה יָמִים הָרִאשׁוֹנִים, אָסוּר בִּשְׁאֵלַת שָׁלוֹם וְכוּ׳. וְהָתַנְיָא: מַעֲשֶׂה וּמֵתוּ בָּנָיו שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא, נִכְנְסוּ כָּל יִשְׂרָאֵל וְהִסְפִּידוּם הֶסְפֵּד גָּדוֹל. בִּשְׁעַת פְּטִירָתָן עָמַד רַבִּי עֲקִיבָא עַל סַפְסָל גָּדוֹל וְאָמַר: אַחֵינוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל שִׁמְעוּ, אֲפִלּוּ שְׁנֵי בָּנָיו חֲתָנִים, מְנֻחָם הוּא בִּשְׁבִיל כָּבוֹד שֶׁעֲשִׂיתֶם, וְאִם בִּשְׁבִיל עֲקִיבָא בָּאתֶם, חֲרֵי כַּמָּה עֲקִיבָא בַּשּׁוּק, אֶלָּא כָּךְ אָמַרְתֶּם: (תהילים ל״ז:ל״א) ״תּוֹרַת אֱלֹהָיו בִּלְבּוֹ״, וְכָל־שֶׁכֵּן שֶׁשְּׂכַרְכֶם כָּפוּל, לְכוּ לְבָתֵּיכֶם לְשָׁלוֹם ! כְּבוֹד רַבִּים שַׁאנִי.

כ אָמַר רַבִּי מֵאִיר: הַמּוֹצֵא אֶת חֲבֵרוֹ אָבֵל לְאַחַר שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ, וּמְדַבֵּר עִמּוֹ תַּנְחוּמִין, לָמָּה הוּא דּוֹמֶה? לְאָדָם שֶׁנִּשְׁבְּרָה רַגְלוֹ וְחָיְתָה, מְצָאוֹ רוֹפֵא וְאָמַר לוֹ: כַּלֵּךְ אֶצְלִי, שֶׁאֲנִי שׁוֹבְרָהּ וְאֶרְפָּאֶנָּה, כְּדֵי שֶׁתֵּדַע, שֶׁסַּמְמָנִין שֶׁלִּי יָפִין.

כא [תָּנָא בְּאָבֵל רַבָּתִי: אָבֵל אָסוּר לְשַׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ בִּימֵי אֲבֵלוּ. וּמַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁשִּׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ בִּימֵי אֲבֵלוּ, וְשָׁמְטוּ חֲזִירִים אֶת גְּוִיָּתוֹ. אָמַר שְׁמוּאֵל: ׳פח״ד׳ חוֹבָה, ׳נת״ר׳ רְשׁוּת. ׳פְּרִיעַת הָרֹאשׁ׳, ׳חֲזָרַת קֶרַע לַאֲחוֹרָיו׳, ׳זְקִיפַת הַמִּטָּה׳ חוֹבָה. ׳נְעִילַת הַסַּנְדָּל׳, ׳תַּשְׁמִישׁ הַמִּטָּה׳, ׳רְחִיצַת יָדַיִם וְרַגְלַיִם בְּחַמִּין עַרְבִית׳ רְשׁוּת. וְרַב אָמַר: אַף פְּרִיעַת הָרֹאשׁ רְשׁוּת. וּשְׁמוּאֵל, מַאי שְׁנָא ׳נְעִילַת הַסַּנְדָּל׳ דִּרְשׁוּת, דְּלָאו כּוּלֵּי עָלְמָא עָבְדִי דְּסַיְמֵי מְסָאנֵיהוּ, ׳פְּרִיעַת הָרֹאשׁ׳ נַמִּי, לָאו כּוּלֵּי עָלְמָא עָבְדִי דְּמִגַּלּוּ רֵישֵׁיהוּ? שְׁמוּאֵל לְטַעֲמֵיהּ, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: כָּל קֶרַע שֶׁאֵינוֹ בְּשִׁעַת חְמוּם, אֵינוֹ קֶרַע. וְכָל עַטִּיפָה שֶׁאֵינָהּ כַּעֲטִיפַת יְשְׁמְעֵאלִים אֵינָהּ עַטִּיפָה. מַחְוִי רַב נַחְמָן: עַד גּוּבֵי דְּדִיקְנָא. אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לֹא שָׁנוּ, אֶלָּא שֶׁאֵין לוֹ מְנָעָלִים בְּרַגְלָיו, אֲבָל יֵשׁ לוֹ מְנָעָלִים בְּרַגְלָיו, מְנָעָלָיו מוֹכִיחִין עָלָיו. כָּל קֶרַע שֶׁאֵינוֹ בְּשִׁעַת חְמוּם, אֵינוֹ קֶרַע, וְהָא אָמְרוּ לֵיהּ לִשְׁמוּאֵל: נָח נַפְשֵׁיהּ דְּרַב, קְרַע עֲלֵיהּ תְּרֵיסַר מָנֵי, אָמַר: אָזַל גַּבְרָא דַּהֲוָה מִסְתְּפֵינָא מִינֵּיהּ? שַׁאנִי רַבָּנָן, דְּכִינּוּן דְּכָל שַׁעְתָּא מַדְכְּרִי שְׁמַעְתַּיְהוּ, כְּשַׁעַת חְמוּם דְּמִי.

כב תַּנְיָא, מִפְּנֵי מָה בָּנָיו וּבְנוֹתָיו שֶׁל אָדָם מֵתִים כְּשֶׁהֵן קְטַנִּים? כְּדֵי שֶׁיִּבְכֶּה וְיִתְאַבֵּל עַל אָדָם כָּשֵׁר. יִבְכֶּה וְיִתְאַבֵּל? עֶרְבוֹנָא קָא שָׁקִיל מִינֵּיהּ? ! אֶלָּא, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא בָּכָה וְהִתְאַבֵּל עַל אָדָם כָּשֵׁר. שֶׁכָּל הַבּוֹכֶה וּמִתְאַבֵּל עַל אָדָם כָּשֵׁר, מוֹחֲלִין לוֹ עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו, בִּשְׁבִיל כָּבוֹד שֶׁעָשָׂה לוֹ.

כג כִּי נָח נַפְשֵׁיהּ דְּרַב סַפְרָא, לָא קָרְעוּ רַבָּנָן עֲלֵיהּ, אַמְרֵי: לָא גַּמְרִינַן מִינֵּיהּ, אָמַר לְהוּ אַבַּיֵי: מִי תַּנְיָא: ״הָרַב שָׁמֵת״? ״חָכָם שָׁמֵת״ תַּנְיָא ! וְעוֹד, כָּל יוֹמָא, שְׁמַעְתְּתֵיהּ בְּפוּמִין בְּבֵי מִדְרָשָׁא].

כד יד כִּי נָח נַפְשֵׁיהּ דְּרַב הוּנָא, סָבוּר (רבנן) לְאוֹתוּבֵי סֵפֶר תּוֹרָה אַפּוּרְיֵיהּ, אָמַר לְהוּ רַב חִסְדָּא: מִלְּתָא, דִּבְחַיָּיו לָא סְבִירָא לֵיהּ, הַשְׁתָּא לֵיקוּם לַיעֲבֵיד לֵיהּ? דְּאָמַר (רבי חלבו) [רַב תַּחְלִיפָא]: אֲנָא חֲזִיתֵיהּ לְרַב הוּנָא דְּבָעֵי לְמֵיתַב אַפּוּרְיָא, וַהֲוָה (יתיב) [מַנַּח] סֵפֶר תּוֹרָה עִילּוּיֵיהּ, וְכַף (כרא) [כַּדָּא] אַאַרְעָא, וְאוֹתִיב עִילּוּיֵיהּ סֵפֶר תּוֹרָה, אַלְמָא קָסָבַר: אָסוּר לֵישֵׁב עַל הַמִּטָּה שֶׁסְּפֶר תּוֹרָה [מֻנָּח] עָלֶיהָ. לָא הֲוָה נָפִיק פּוּרְיָא בְּבָבָא, סָבוּר לְשַׁלְשׁוּלֵי דֶּרֶךְ גַּגּוֹת, אָמַר לְהוּ רַב חִסְדָּא: הָכִי גְּמִירְנָא מִינֵּיהּ: חָכָם, (שמת) כְּבוֹדוֹ דֶּרֶךְ פְּתָחִים. סָבוּר לְאַשְׁנוּיֵי מִפּוּרְיָא לְפוּרְיָא, אָמַר לְהוּ רַב חִסְדָּא: הָכִי גְּמִירְנָא מִינֵּיהּ: חָכָם, כְּבוֹדוֹ בְּמִטָּה רְאשׁוֹנָה, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה, אָמַר רַב: מְנַיִן לְחָכָם, שֶׁכְּבוֹדוֹ בְּמִטָּה רְאשׁוֹנָה? שֶׁנֶּאֱמַר: (שמואל ב ו׳:ג׳) ״וַיַּרְכִּבוּ אֶת אֲרוֹן הָאֱלֹהִים אֶל עֲגָלָה חֲדָשָׁה״ וְגוֹ׳. פָּרוֹס בָּבָא וְאַפְקוּהָ. פָּתַח עֲלֵיהּ רַבִּי אַבָּא וְאָמַר: רָאוּי הָיָה רַבֵּנוּ שֶׁתִּשְׂרֶה עָלָיו שְׁכִינָה, אֶלָּא שֶׁבָּבֶל גָּרְמָה לוֹ. מֵתִיב רַב נַחְמָן בַּר (רב) חִסְדָּא, וַאֲמְרִי לֵיהּ, רַב חָנָן בַּר (רב) חִסְדָּא: (יחזקאל א) ״הָיֹה הָיָה דְּבַר ה׳ אֶל יְחֶזְקֵאל״ וְגוֹ׳. טָפַח לֵיהּ אֲבוּהָ בְּסַנְדְּלֵיהּ. אָמַר לֵיהּ: לָא אֲמִינָא (לכו) [לָךְ]: לָא תִּטְרוֹד עָלְמָא בְּמִילֵי, מַאי ״הָיָה״? שֶׁהָיָה כְּבָר. כִּי אַפְקוּהָ לְהָתָם, אָמְרוּ לְרַבִּי אַמִּי וּלְרַבִּי אַסִי: רַב הוּנָא אָתֵי. אָמְרוּ: כִּי הֲוֵינַן הָתָם, לָא הֲוָה לָן לְדִלּוּיֵי רֵישִׁין מִינֵּיהּ, הַשְׁתָּא אֲתֵינַן לְהָכָא, אָתֵי לֵיהּ בַּתְרַיִן? אָמְרוּ לְהוּ: אֲרוֹנוֹ בָּא ! רַבִּי אַמִּי וְרַבִּי אַסִי נָפְקִי, רַב אִילָעָא וְרַבִּי חֲנִינָא לָא נָפְקִי [וְכוּ׳]. אָמְרוּ: הֵיכָא נִינְחֵיהּ?

(נִיעְיֵילֵיהּ לְמֶעְרַתָּא דְּרַבִּי חִיָּא) רַב הוּנָא רִבֵּץ תּוֹרָה בְּיִשְׂרָאֵל, וְרַבִּי חִיָּא רִבֵּץ תּוֹרָה בְּיִשְׂרָאֵל. מַאן מְעַיֵּיל לֵיהּ? אָמַר לְהוּ רַב חַגָּא: אֲנָא מְעַיֵּילְנָא לֵיהּ, דְּאוּקְמוּתֵיהּ לְתַלְמוּדָאי כִּי הֲוָאי בַּר תַּמְנֵי סְרֵי שְׁנִין, וְלָא חֲזָאי קְרֵיָא, וּמְשַׁמַּע לֵיהּ קַמֵּיהּ, וְיָדַעְנָא בְּעוּבְדֵיהּ, דְּיוֹמָא חַד אִתְּהַפְּיָכָא לֵיהּ רְצוּעָה דִּתְפִילִּי וְיָתִיב עֲלֵיהּ אַרְבְּעִין תַּעֲנִיתָא. עַיֵּילֵיהּ, וַהֲוָה גָּנֵי יְהוּדָה מִימִינֵיהּ דַּאֲבוּהָ, וְחִזְקִיָּה, מִשְּׂמָאלֵיהּ. אָמַר לֵיהּ יְהוּדָה לְחִזְקִיָּה: קוּם מִדּוּכְתָּךְ, דְּלָאו אוֹרַח אַרְעָא, דְּקָאֵי רַב הוּנָא. (אבראי) כִּי קָם, קָם בַּהֲדֵיהּ עַמּוּדָא דְּנוּרָא. חַזְיֵיהּ רַב חַגָּא, אֵיבְעֵית, זַקְפֵיהּ לַאֲרוֹנָא, נָפֵיק וְאָתָא. וְהַאי דְּלָא אִיעַנַּשׁ, מִשּׁוּם דְּזָקַף אֲרוֹנֵיהּ דְּרַב הוּנָא.

כה טו כִּי נָח נַפְשֵׁיהּ דְּרַבָּה בַּר (רב) הוּנָא, וְרַב הַמְנוּנָא, אַפְקִינְהוּ לְהָתָם.

כו כִּי מָטוּ לְגִשְׁרָא, קָמוּ גַּמְלֵי. אָמַר לְהוּ הַהוּא טַיָּיעָא: מַאי הַאי? אָמְרוּ לֵיהּ: רַבָּנָן דְּקָעַבְדִּי יְקָרָא אַהֲדָדֵי, מַר אָמַר: נֵיעוֹל מַר בְּרִישָׁא, וּמַר אָמַר: נֵיעוֹל מַר בְּרִישָׁא. אָמַר: אִי בְּדִינָא דִּידִי, גַּבְרָא בַּר גַּבְרָא נֵיעוֹל בְּרִישָׁא, חָלִיף גַּמְלֵיהּ דְּרַבָּה בַּר (רב) הוּנָא, נָתוּר כָּכֵיהּ וְשִׁינֵיהּ דְּהַהוּא טַיָּיעָא. פָּתַח עֲלֵיהּ הַהוּא יְנוּקָא: גֻּזָּע יְשִׁישִׁים עָלָה מִבָּבֶל וְעִמּוֹ סֵפֶר מִלְחָמוֹת, קָאֵת וְקִפּוֹד הֲכִפְּלוּ [לְרָאוֹת] בְּשׁוֹד וָשֶׁבֶר הַבָּא מִשְּׁנָעָר, קָצַף עַל עוֹלָמוֹ (וחמד) [וְחָמַס מִמְּנוּ] נְפָשׁוֹת, וְשָׁמַח בָּהֶן כְּכַלָּה חֲדָשָׁה, רוֹכֵב עֲרָבוֹת שָׁשׁ וְשָׂמֵחַ בְּבוֹא אֵלָיו נֶפֶשׁ נָקִי וְצַדִּיק. כִּי נָח נַפְשֵׁיהּ (דרבי אבינא) [דְּרַבִינָא], פָּתַח עֲלֵיהּ הַהוּא סַפְדָנָא: תְּמָרִים הֻנִּיעוּ רֹאשׁ עַל צַדִּיק כַּתָּמָר. נָשִׂים לֵילוֹת כְּיָמִים, עַל מֵשִׂים לֵילוֹת כְּיָמִים. אָמַר לֵיהּ רַב אַשִׁי לְבַר־קְפוֹדְ: הַהוּא יוֹמָא מַאי אָמַרְתְּ? אָמַר לֵיהּ: [אַמִינָא] אִם בַּאֲרָזִים נָפְלָה שַׁלְהֶבֶת, מַה יַּעֲשׂוּ אֲזוֹבֵי קִיר? לְוַיָּתָן בְּחַכָּה הֹעָלָה, וּמַה יַּעֲשׂוּ דְּגֵי הָרָקָק? בְּנַחַל שׁוֹטֵף נָפְלָה חַכָּה, מַה יַּעֲשׂוּ מֵי גֵּבִים? (קטנים) אָמַר לֵיהּ בַּר־אָבִין: חַסְ־וְשָׁלוֹם דְּ־חַכָּה׳ וְ־שַׁלְהֶבֶת׳ בְּצַדִּיקֵי אֱמִינָא. אֶלָּא מַאי אָמַרְתְּ? [אֲמִינָא]: בְּכוּ לַאֲבֵלִים וְלֹא לַאֲבֵדָה, שֶׁהִיא לִמְנוּחָה וְאָנוּ לַאֲנָחָה. חָלַשׁ דַּעְתֵּיהּ עֲלַיְיהוּ, אִיתְּהַפִּיךְ כַּרְעַיְיהוּ, וַהֲוּא יוֹמָא לָא אַתּוּ לְאַסְפּוּדֵיהּ, וְהַיְינוּ דְּאָמַר רַב אַשִׁי: לָא בַּר־אָבִין חָלִין, וְלָאו בַּר־קְפוֹדְ חָלִין. רָבָא, כִּי הֲוָה אָתֵי דִּיגְלַת, אָמַר לֵיהּ לְבַר אָבִין: קוּם אֵימָא מִלְּתָא, קָם וְאָמַר: בָּאוּ רֹב הַשְׁלִישִׁית בַּמַּיִם, זְכוֹר (ברית) וְרַחֵם, תָּעִינוּ מֵאַחֲרֶיךָ כְּאִשָּׁה מִבַּעְלָהּ, אַל תַּזְנִיחֵנוּ (באות, ועשה עמנו אות, כמי) [כְּאוֹת מֵי] מָרָה. רַבִּי חָנִין, חַתְּנֵיהּ דְּבֵי נְשִׂיאָה הֲוָה, וְלָא הֲווּ לֵיהּ בָּנִים, בָּעָא רַחֲמֵי וַהֲווּ לֵיהּ. הַהוּא יוֹמָא (דבעי למהליה) [דַּהֲוָה לֵיהּ], נָח נַפְשֵׁיהּ. פָּתַח עֲלֵיהּ הַהוּא סַפְדָנָא: שִׂמְחָה לְתוּגָה נֶהֱפְכָה, שָׂשׂוֹן וְיָגוֹן הֻדְבָּקוּ, בְּעֵת שִׂמְחָתוֹ נֶאֱנָח, בְּעֵת חֲנִינָתוֹ אָבַד חָנִינוֹ. אַסִּיקוּ לֵיהּ ׳חָנִין׳ עַל שְׁמֵיהּ. כִּי נָח נַפְשֵׁיהּ דְּרַבִּי (פדת) [יוֹחָנָן], פָּתַח (פומיה) עֲלֵיהּ רַבִּי יִצְחָק בֶּן אֶלְעָזָר: קָשֶׁה הַיּוֹם לְיִשְׂרָאֵל כְּיוֹם בּוֹא הַשֶּׁמֶשׁ בַּצָּהֳרַיִם, דִּכְתִיב: (עמוס ח׳:ט׳) ״וְהֵבֵאתִי הַשֶּׁמֶשׁ בַּצָּהֳרָיִם״. וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: זֶה יוֹמוֹ שֶׁל יֹאשִׁיָּהוּ. כִּי נָח נַפְשֵׁיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן, יָתִיב רַבִּי אַמִּי (עלויה) שִׁבְעָה, וּתְלָתִין. אָמַר רַב אַבָּא בְּרֵיהּ דְּרַבִּי חִיָּא בַּר אַבָּא: רַבִּי אַמִּי דְּעָבַד, לְגַרְמֵיהּ עָבַד הָכִי, דְּאָמַר רַבִּי חִיָּא בַּר אַבָּא, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אַפִּלּוּ רַבּוֹ שֶׁלְמִדּוֹ חָכְמָה, אֵינוֹ יוֹשֵׁב עָלָיו אֶלָּא יוֹם אֶחָד. כִּי נָח נַפְשֵׁיהּ דְּרַבִּי זֵירָא, פָּתַח עֲלֵיהּ הַהוּא סַפְדָנָא: אֶרֶץ שִׁנְעָר הָרָה וְיָלְדָה, אֶרֶץ צְבִי גִּדְלָה שַׁעֲשׁוּעֶיהָ, אוֹי נָא לָהּ אָמְרָה רָקֶת, כִּי אָבְדָה כְּלִי חֶמְדָּתָהּ. כִּי נָח נַפְשֵׁיהּ דְּרַבִּי אַבָּהוּ, אַחִיתּוּ עַמּוּדֵי דְּקֵיסָרִי (דמעי) [מַיָּא]. דְּרַבִּי יוֹסֵי, שָׁפְעוּ מַרְזְבֵי דְּצִפּוֹרִי דְּמָא. דְּרַבִּי יַעֲקֹב, (בר אחא) אִיתְחֲמִיאוּ כּוֹכְבֵי בִּיתְמָא. דְּרַבִּי אַסִי, אִתְעַקְּרוּ (כָּל אַרְזֵיָּא. דְּרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר יִצְחָק, אִתְעַקְּרוּ) כָּל אִילָנַיָּא. דְּרַבִּי חִיָּא, נְחִיתוּ כֵּיפֵי דְּנוּרָא מִן רְקִיעָא. דְּרַבִּי מְנַחֵם בְּרַבִּי (יוסי) [סִימַאי], אִשְׁתָּעוּ כָּל צַלְמָנַיָּא וַהֲווּ לְמַחְלְצָיָא. דְּרַבִּי תַּנְחוּם בְּרֵיהּ דְּרַבִּי חִיָּא (אִישׁ כְּפַר עַכּוֹ, אִתְעַקְּרוּ) [אִתְקְצָצוּ] כָּל אַנְדְּרְטָיָא. דְּרַבִּי (יצחק בר) אֶלְעָשִׁיב, אִתְחֲתִירוּ שִׁבְעִין מַחְתְּרָתָא (בטבריא) [בְּנַהֲרְדְּעָא]. דְּרַב הַמְנוּנָא, נְחִיתוּ כֵּיפֵי דְּבַרְדָּא מִן שְׁמַיָּא. דְּרַבָּה וְרַב יוֹסֵף, נָשׁוּק כֵּיפֵי דִּפְרָת אַהֲדָדֵי. דְּאַבֵּיי וְרָבָא, נָשׁוּק כֵּיפֵי דְּדִגְלַת אַהֲדָדֵי. כִּי נָח נַפְשֵׁיהּ דְּרַב מְשַׁרְשִׁיָא, טָעוּן דִּיקְלֵי שִׁיצֵי.

כז טז תָּנוּ רַבָּנָן: וְאֵלּוּ קְרָעִין שֶׁאֵין מִתְאַחִין: הַקּוֹרֵעַ עַל אָבִיו, וְעַל אִמּוֹ, וְעַל רַבּוֹ שֶׁלְמִדּוֹ תוֹרָה, וְעַל נָשִׂיא, וְעַל אַב בֵּית־דִּין, וְעַל שְׁמוּעוֹת רָעוֹת, וְעַל בְּרָכַת הַשֵּׁם, וְעַל סֵפֶר תּוֹרָה שֶׁנִּשְׂרַף, [וְעַל עָרֵי יְהוּדָה, וְעַל הַמִּקְדָּשׁ, וְעַל יְרוּשָׁלַיִם, וְקוֹרֵעַ עַל מִקְדָּשׁ וּמוֹסִיף עַל יְרוּשָׁלַיִם]. אָבִיו וְאִמּוֹ וְרַבּוֹ שֶׁלְמִדּוֹ תוֹרָה מְנַיִן? דִּכְתִיב: (מלכים ב ב׳:י״ב) ״וֶאֱלִישָׁע רֹאֶה וְהוּא מְצַעֵק: אָבִי אָבִי רֶכֶב יִשְׂרָאֵל וּפָרָשָׁיו״, ״אָבִי אָבִי״ זֶה אָבִיו וְאִמּוֹ. ״רֶכֶב יִשְׂרָאֵל וּפָרָשָׁיו״ זֶה רַבּוֹ שֶׁלְמִדּוֹ (חכמה) [תּוֹרָה]. מַאי מַשְׁמַע? כְּדִמְתַרְגֵּם רַב יוֹסֵף: ״רַבִּי רַבִּי״, דְּטַב לְהוֹן לְיִשְׂרָאֵל בְּצִלּוּתֵיהּ מִרְתֵּיכִין וּפָרָשִׁין. ׳וְלֹא מִתְאַחִין׳ מְנָא לָן? דִּכְתִיב: (מלכים ב ב׳:י״ב) ״וַיַּחֲזֵק בִּבְגָדָיו וַיִּקְרָעֵם לִשְׁנַיִם קְרָעִים״. מִמַּשְׁמַע שֶׁנֶּאֱמַר: ׳וַיִּקְרָעֵם׳, (לשנים) אֵינִי יוֹדֵעַ שֶׁהֵם (קרעים) [לִשְׁנַיִם]? אֶלָּא מְלַמֵּד, שֶׁקְּרוּעִין וְעוֹמְדִין לִשְׁנַיִם, לְעוֹלָם! אָמַר לֵיהּ רֵישׁ לָקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן: אֵלִיָּהוּ, חַי הוּא! אָמַר לֵיהּ: כֵּיוָן דִּכְתִיב: (שם) ״וְלֹא רָאָהוּ עוֹד״, לְגַבֵּי דִידֵיהּ, כְּמֵת דָּמֵי. וְעַל נָשִׂיא וְאַב בֵּית־דִּין וּשְׁמוּעוֹת רָעוֹת, מְנָא לָן? דִּכְתִיב: (שמואל ב א׳:י״א-י״ב) ״וַיַּחֲזֵק דָּוִד בִּבְגָדָו, וַיִּקְרָעֵם, וְגַם כָּל הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אִתּוֹ, וַיִּסְפְּדוּ וַיִּבְכּוּ וַיָּצֻמוּ עַד הָעֶרֶב, עַל שָׁאוּל וְעַל יְהוֹנָתָן בְּנוֹ וְעַל עַם ה׳ וְעַל בֵּית יִשְׂרָאֵל״. ׳שָׁאוּל׳, זֶה נָשִׂיא. ׳יְהוֹנָתָן׳, זֶה אַב בֵּית־דִּין. ״עַל עַם ה׳ וְעַל בֵּית יִשְׂרָאֵל״, אֵלּוּ שְׁמוּעוֹת רָעוֹת. אָמַר לֵיהּ (רבה) [רַב] בַּר שְׁבָא לְרַב כַּהֲנָא: וְאֵימָא: עַד דְּאֵיכָּא כּוּלְּהוּ? אָמַר לֵיהּ: ׳עַל׳, ׳עַל׳ הִפְסִיק הָעָנְיָן. וּמִי קָרְעִינַן אַשְׁמוּעוֹת הָרָעוֹת? וְהָא אָמְרוּ לֵיהּ לִשְׁמוּאֵל: קָטַל שְׁבוּר מַלְכָּא תְּרֵיסַר אַלְפֵי יְהוּדָאֵי בְּמִזְיַנַת קֶסֶרִי, וְלָא קָרַע? לֹא אָמְרוּ אֶלָּא בְּרוֹב צִבּוּר, וּכְמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה. וּמִי קָטַל שְׁבוּר מַלְכָּא יְהוּדָאֵי? וְהָא אָמַר לֵיהּ שְׁבוּר מַלְכָּא לִשְׁמוּאֵל: תֵּיתִי לִי דְּלָא קָטְלִי יְהוּדֵי מֵעוֹלָם? הָתָם, אֵינְהוּ גַּרְמֵי לְנַפְשַׁיְיהוּ, דְּאָמַר רַב אַמִּי: לְקַל יְתֵירִי דְּמִזְיַנַת קֶסֶרִי, פָּקַע שׁוּרָא דְּלוּדְקֵיָא. ״עַל בְּרַכַּת הַשֵּׁם״ מְנָלָן? דִּכְתִיב: (מלכים ב י״ח:ל״ז) ״וַיָּבֹא אֶלְיָקִים בֶּן חִלְקִיָּה אֲשֶׁר עַל הַבַּיִת, וְשֶׁבְנָא הַסֹּפֵר וְיוֹאָח בֶּן אָסָף הַמַּזְכִּיר אֶל חִזְקִיָּהוּ קְרוּעֵי בְגָדִים״. ״סֵפֶר תּוֹרָה שֶׁנִּשְׂרַף״ מְנָא לָן? דִּכְתִיב: (ירמיהו ל״ו:כ״ג) ״וַיְהִי כִּקְרוֹא יְהוּדִי שָׁלֹשׁ דְּלָתוֹת וַאֲרֻבָּעָה, יִקְרָעֶהָ בְּתַעַר הַסֹּפֵר, וְהַשְׁלֵךְ אֶל

הָאֵשׁ״ וְגוֹ׳. מַאי ״שָׁלֹשׁ דְּלָתוֹת וְאַרְבָּעָה״? דְּאָמְרִי לֵיהּ לֵיהוֹיָקִים: כָּתַב יִרְמְיָהוּ סֵפֶר קִינוֹת. אָמַר לְהוּ: מַאי כְּתִיב בֵּיהּ? (איכה א׳:א׳) ״אֵיכָה יָשְׁבָה בָדָד״, אָמַר לְהוּ: אֲנָא מַלְכָּא. אָמְרוּ לֵיהּ: ״בָּכֹה תִבְכֶּה בַּלַּיְלָה״. אָמַר: אֲנָא מַלְכָּא. ״גָּלְתָה יְהוּדָה מֵעֹנִי״, אָמַר לְהוּ: אֲנָא מַלְכָּא. ״דַּרְכֵי צִיּוֹן אֲבֵלוֹת״, אָמַר: אֲנָא מַלְכָּא. ״הָיוּ צָרֶיהָ לְרֹאשׁ״, אָמַר לְהוּ: מִי אָמְרָה? אָמַר: ״כִּי ה׳ הוֹגָהּ עַל רֹב פְּשָׁעֶיהָ״. מִיָּד, קָדַר כָּל הָאַזְכָּרוֹת שָׁבָּה וּשְׂרָפָן בָּאֵשׁ. וְהַיְנוּ דִּכְתִיב: (ירמיהו ל״ו:כ״ד) ״וְלֹא פָחֲדוּ וְלֹא קָרְעוּ״, מִכְּלַל, דְּבָעוּ לְמִקְרַע. אָמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבַּיֵי: אִימָּא ׳מְשִׁמּוּעוֹת רָעוֹת׳? אָמַר לֵיהּ: ׳שְׁמוּעוֹת רָעוֹת׳ בְּהַהִיא שַׁעְתָּא מִי הֲווּ? [אָמַר רַבִּי חֶלְבּוֹ, אָמַר רַב הוּנָא: הָרוֹאֶה סֵפֶר תּוֹרָה שֶׁנִּקְרַע, חַיָּב לִקְרֹעַ שְׁתֵּי קְרִיעוֹת; אַחַת עַל הַגְּוִיל, וְאַחַת עַל הַכְּתָב, שֶׁנֶּאֱמַר: (שם) ״אַחֲרֵי שְׂרֹף הַמֶּלֶךְ אֶת הַמְּגִלָּה וְאֶת הַדְּבָרִים]״. רַבִּי אַבָּא וְרַב הוּנָא בַּר חִיָּא הֲווּ יַתְבֵי, קָם רַבִּי אַבָּא לְאַפְּנוּיֵי, שַׁקְלָהּ לְטוֹטָפְתָּא, אַנְחָהּ אַבֵּי סַדְיָא, אָתָא בַּת־נַעֲמִיתָא, בָּעֵי לְמִיבְלְעָהּ (שדא רב הונא ידיה, ואצלינהו, אמר ליה: אי בלעא) [אָמַר]: הַשְׁתָּא אִיחַיְּבְנָא שְׁתֵּי קְרִיעוֹת. אָמַר לֵיהּ רַב הוּנָא: מְנָא לָךְ הָא? בְּדִידִי הֲוָה עוּבְדָא, וַאֲתָאי לְקַמֵּיהּ דְּרַב מַתְנָא וְלָא הֲוָה בְּיָדֵיהּ, וַאֲתָאי לְקַמֵּיהּ דְּרַב יְהוּדָה, וְאָמַר לִי: הָכִי אָמַר שְׁמוּאֵל: לֹא אָמְרוּ, אֶלָּא בִּזְרוֹעַ, וּכְמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה. [׳עֲרֵי יְהוּדָה׳ מְנָלָן? דִּכְתִיב: (ירמיהו מ״א:ה׳) ״וַיָּבֹאוּ אֲנָשִׁים מִשְּׁכֶם וְגוֹ׳ וּקְרֵעִי בְגָדִים״]. רַב הַמְנוּנָא אִיקְלַע (לדארי מתא) [לְדָרוֹמְתָּא], שָׁמַע קָל שִׁיפּוּרָא דְּשִׂכְוָא. חָזָא הַנָךְ אִינָשֵׁי דְּקָא עַבְדִי עֲבִידְתָּא. אָמַר לְהוּ: לֶהֱוֹוּ הָנָךְ אִינָשֵׁי בְּשַׁמְתָּא, לָאו שִׂכְוָא אִיכָּא בְּמָתָא?! אָמְרוּ לֵיהּ: חַבְרוּתָא אִיכָּא בְּמָתָא. אָמַר לְהוּ: אִי הָכִי, שָׁרֵי לְכוּ.

כח יז אָמַר רַב יְהוּדָה, אָמַר רַב: כָּל (המקשר) [הַמִּתְקַשֶּׁה] עַל מֵתוֹ יוֹתֵר מִדַּאי, עַל מֵת אַחֵר הוּא בּוֹכֶה. הַהִיא אִתְּתָא דַּהֲוָאי בְּשִׁבְבוּתֵיהּ דְּרַב הוּנָא, הֲווּ לָהּ שִׁבְעָה בָּנִים. שָׁכִיב חַד מִינַיְהוּ, הֲוָת בָּכְיָא עֲלֵיהּ בֵּירוּרֵי בֵּירוּרֵי, שָׁלַח לָהּ רַב הוּנָא: לָא תַּעֲבְדִי הָכִי. לָא אַשְׁגְּחָה בֵּיהּ. שָׁלַח לָהּ: אִי צַיְתַת, מוּטָב, וְאִי לָא, תִּימּוֹשׁ הַהִיא אִיתְּתָא זְוָדְתָא לְאִידָךְ [מִית], וּמֵתוּ כּוּלְהוּ, וַהֲוָת קָא בָּכְיָא. שָׁלַח לָהּ: תִּימּוֹשׁ זְוָדְתָא לַנַּפְשָׁהּ, וּמֵתָה. (ירמיהו כ״ב:י׳) ״אַל תִּבְכּוּ לְמֵת, וְאַל תָּנֻדוּ לוֹ״, ״אַל תִּבְכּוּ לְמֵת״, יוֹתֵר מִדַּאי. ״וְאַל תָּנֻדוּ לוֹ״, יוֹתֵר מִכַּשָּׁעוּר. הָא כַּיצַד? שְׁלֹשָׁה [יָמִים] לִבְכִי, שִׁבְעָה לְהֶסְפֵּד, שְׁלֹשִׁים לְגִהוּץ וּלְתִסְפֹּרֶת. מִכָּאן וְאֵילָךְ, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אֵין אַתֶּם מְרַחֲמִים עָלָיו יוֹתֵר מִמֶּנִּי. (שם) ״בְּכוּ בָכוֹ לַהֹלֵךְ״, אָמַר רַב יְהוּדָה: לַהוֹלֵךְ בְּלֹא בָנִים. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי לָא אָזִיל לְבֵי אֵבְלָא, אֶלָּא לְמַאן דְּאָזִיל בְּלָא בְּנֵי, דִּכְתִיב: ״בְּכוּ בָכוֹ לַהוֹלֵךְ, כִּי לֹא יָשׁוּב עוֹד וְרָאָה אֶת אֶרֶץ מוֹלַדְתּוֹ״. רַב הוּנָא אָמַר: זֶה שֶׁעָבַר עֲבֵרָה וְשָׁנָה בָּהּ. רַב הוּנָא לְטַעֲמֵיהּ, דְּאָמַר רַב הוּנָא: כֵּיוָן שֶׁעָבַר אָדָם עֲבֵרָה וְשָׁנָה בָּהּ, הֻתְּרָה לוֹ. ״הֻתְּרָה לוֹ׳, סַלְקָא דַּעְתָּךְ? אֶלָּא [אֵימָא]: נַעֲשֵׂית לוֹ כְּהֻתֵּר! [אָמַר רַבִּי לֵוִי: אָבֵל, שְׁלֹשָׁה יָמִים הָרִאשׁוֹנִים, יִרְאֶה אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ חֶרֶב מְנַחַת לוֹ בֵּין שְׁתֵּי יַרְכוֹתָיו. מִשְּׁלֹשָׁה עַד שִׁבְעָה, כְּאִלּוּ מְנַחַת לוֹ כְּנֶגְדּוֹ בְּקֶרֶן זָוִית. מִכָּאן וְאֵילָךְ, כְּאִלּוּ עוֹבֶרֶת כְּנֶגְדּוֹ בַּשּׁוּק.

כט יח אָמַר רַבִּי אַמִּי: לָמָּה נִסְמְכָה מִיתַת מִרְיָם לְפָרָה אֲדֻמָּה? לוֹמַר לְךָ, מַה פָּרָה אֲדֻמָּה מְכַפֶּרֶת, אַף מִיתָתָן שֶׁל צַדִּיקִים מְכַפֶּרֶת. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: לָמָּה נִסְמְכָה מִיתַת אַהֲרֹן לְבִגְדֵי כְּהֻנָּה? לוֹמַר לְךָ: מַה בִּגְדֵי כְּהֻנָּה מְכַפְּרִים, אַף מִיתָתָן שֶׁל צַדִּיקִים מְכַפֶּרֶת.

ל יט תָּנוּ רַבָּנָן: מֵת פִּתְאוֹם, זוֹ הִיא מִיתָה חֲטוּפָה. חָלָה יוֹם אֶחָד וּמֵת, זוֹ מִיתָה דְּחוּפָה. רַבִּי חֲנִינָא בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: זוֹ הִיא מִיתַת מַגֵּפָה, שֶׁנֶּאֱמַר: (יחזקאל כ״ד:ט״ז) ״בֶּן אָדָם, הִנְנִי לֹקֵחַ מִמְּךָ אֶת מַחְמַד עֵינֶיךָ בְּמַגֵּפָה״, וּכְתִיב: (שם) ״וָאֲדַבֵּר אֶל הָעָם בַּבֹּקֶר, וַתָּמָת אִשְׁתִּי בָּעָרֶב״. שְׁנֵי יָמִים וּמֵת, זוֹ הִיא מִיתָה דְּחוּיָה. שָׁלֹשׁ, גְּעָרָה. אַרְבַּע, נְזִיפָה. חָמֵשׁ, מִיתַת כָּל אָדָם. אָמַר רַבִּי חֲנִין: מַאי קְרָאָה? (דברים ל״א:י״ד) ״וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל מֹשֶׁה: הֵן קָרְבוּ יָמֶיךָ לָמוּת״. ׳קָרְבוּ׳, תְּרֵי, ׳יָמֶיךָ׳, תְּרֵי, ׳הֵן׳, חָדָא, שֶׁבֵּן בִּלְשׁוֹן יָוָנִי קוֹרִין לְאַחַת, ׳הִינָא׳. מֵת בַּחֲמִשִּׁים [שָׁנָה], זוֹ הִיא מִיתַת כָּרֵת. בַּחֲמִשִּׁים וּשְׁתַּיִם [שָׁנָה], זוֹ הִיא מִיתָתוֹ שֶׁל שְׁמוּאֵל הָרָמָתִי. שִׁשִּׁים, זוֹ הִיא (מִיתַת כָּל אָדָם) [מִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם]. אָמַר מַר זוּטְרָא: מַאי קְרָא? דִּכְתִיב: (איוב ה׳:כ״ו) ״תָּבוֹא בְכֹלַח אֱלִי קָבֶר, כַּעֲלוֹת גָּדִישׁ בְּעִתּוֹ״. ׳בְּכֹלַח׳, בְּגִימַטְרִיָּא שִׁשִּׁים. שִׁבְעִים, ׳שִׁיבָה׳. שְׁמוֹנִים, ׳גְּבוּרָה׳, דִּכְתִיב: (תהילים צ׳:י׳) ״יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ, בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה, וְאִם בִּגְבוּרֹת שְׁמוֹנִים״. אָמַר (רבא) [רַבָּה]: מֵחֲמִשִּׁים וְעַד שִׁשִּׁים, זוֹ הִיא מִיתַת כָּרֵת. וַהַאי דְּלָא קָא חָשִׁיב לָהּ, מִשּׁוּם כְּבוֹדוֹ דִּשְׁמוּאֵל הָרָמָתִי. רַב יוֹסֵף, כִּי הֲוָה בַּר שִׁיתִּין, עָבַד לְהוּ יוֹמָא טָבָא לְרַבָּנָן, אָמַר: נַפְקָא לִי מִכָּרֵת. אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי: נְהִי דְּנָפְקָא לִי מַר מִכָּרֵת דִּשְׁנֵי, מִכָּרֵת דְּיוֹמֵי מִי נָפְקָא לִי מַר? אָמַר לֵיהּ: נְקוֹט מִיהָא פַּלְגָּא בְּיָדָךְ. רַב הוּנָא, נָח נַפְשֵׁיהּ פִּתְאוֹם, הֲווּ קָא דָּאֲגֵי רַבָּנָן עֲלֵיהּ. תָּנָא לְהוּ זוּגָא דְּמִן הַדְּיֵיב: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לִגְבוּרוֹת, אֲבָל הִגִּיעַ לִגְבוּרוֹת, זוֹ הִיא מִיתַת נְשִׁיקָה.

לא כ אָמַר רָבָא: חַיֵּי, בְּנֵי, וּמְזוֹנֵי, לָאו בִּזְכוּתָא תַּלְיָא מִלְּתָא, אֶלָּא בְּמַזְלָא תַּלְיָא מִלְּתָא. דְּהָא רַבָּה וְרַב חִסְדָּא, תַּרְוַיְהוּ רַבָּנָן צַדִּיקֵי הֲווּ, מַר מַצְלֵי וְאָתֵי מִטְרָא. וּמַר מַצְלֵי וְאָתֵי מִטְרָא. רַב חִסְדָּא חָיָה תִּשְׁעִין וְתַרְתֵּין [שְׁנִין]. רַבָּה חָיָה אַרְבְּעִין. בֵּי רַב חִסְדָּא, שִׁיתִּין הִלּוּלֵי. בֵּי רַבָּה, שִׁיתִּין תִּכְלֵי. בֵּי רַב חִסְדָּא, נַהֲמָא דְּסִמְידָא לְכַלְבֵי וְלָא מִתְבָּעֵי. בֵּי רַבָּה, נַהֲמָא דְּשַׁעֲרָא לְאִינָשֵׁי וְלָא מִשְׁתַּכַּח. וְאָמַר רָבָא: הֲנֵי תִּלְתָּא מִילֵי בָּעָאי מִן קַמֵּי שְׁמַיָּא, תַּרְתֵּי יְהָבוּ לִי וַחֲדָא לָא יְהָבוּ לִי, חוֹכְמְתֵיהּ דְּרַב הוּנָא וְעוּתְרֵיהּ דְּרַב חִסְדָּא יְהָבוּ לִי, וַעֲנָוְתָנוּתֵיהּ דְּרַבָּה בַּר רַב הוּנָא לָא יְהָבוּ לִי.

לב כ רַב סְעוֹרָם, אַחוּהָ דְּרָבָא, הֲוָה יָתִיב קַמֵּיהּ דְּרָבָא, חַזְייֵהּ דַּהֲוָה קָא מְנַמְנֵם. אָמַר לֵיהּ: לֵימָא לֵיהּ מַר דְּלָא לִיצַּעֲרָן, אָמַר לֵיהּ: וּמַר לָאו שׁוּשְׁבִינֵיהּ הוּא? אָמַר לֵיהּ: כֵּיוָן דְּאִיתְרַע מַזָּלָא, לָא מַשְׁגַּח בִּי. אָמַר לֵיהּ: לִיחֲזֵי לִי מַר! אִיתְחֲזֵי לֵיהּ. אָמַר לֵיהּ: הֲוָה לְמַר צַעֲרָא? אָמַר לֵיהּ: כְּרִיבְדָא דְּכוּסִילְתָא. (רבה) [רָבָא] הֲוָה יָתִיב קַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן וַחֲזָא דְּקָא מְנַמְנֵם, אָמַר לֵיהּ: לֵימָא לֵיהּ מַר דְּלָא לִיצַּעֲרָן, אָמַר לֵיהּ: מַר לָאו אָדָם חָשׁוּב הוּא? אָמַר לֵיהּ: מַאן חָשִׁיב? וּמַאן סַפֵּין? וּמַאן רַקִּיעַ? אָמַר לֵיהּ לִיתְחֲזֵי לִי מַר. (בחלמא) אִיתְחֲזֵי לֵיהּ. אָמַר לֵיהּ: הֲוָה לְמַר צַעֲרָא? אָמַר לֵיהּ: כְּמִשְׁחַל בֵּינֵיתָא מֵחָלְבָא. וְאִי אָמַר לִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא: זִיל חֲוֵת בְּהַהוּא עַלְמָא כַּד חֲוָת, (ואיתית, אמינא ליה:) לָא בָּעִינָא, דִּנְפִישָׁא בְּעָתּוּתָא. (דמלאך המות) רַבִּי אֶלְעָזָר, הֲוָה קָא אָכִיל תְּרוּמָה, אִתְחֲזֵי לֵיהּ, אָמַר לֵיהּ: לָאו תְּרוּמָה קָא אָכֵילְנָא? וְלָאו קֹדֶשׁ אִיקָּרֵי? (נזר מיניה) חֲלִיפָא לֵיהּ שַׁעְתָּא. רַב שֵׁשֶׁת, אִיתְחֲזֵי לֵיהּ בְּשׁוּקָא, אָמַר לֵיהּ: בַּשּׁוּק? כִּבְהֵמָה?! אָתָא לְגוֹ בֵּיתֵיהּ, וְיָכִיל לֵיהּ. רַב (אסי) [אַשֵׁי], אִיתְחֲזֵי לֵיהּ בְּשׁוּקָא, אָמַר לֵיהּ: אֵיתְרַח לִי תְּלָתִין יוֹמִין וַאֲהַדְּרִי לְתַלְמוּדָאי, דְּאַמְרִיתוּ: אַשְׁרֵי מִי שֶׁבָּא לְכָאן וְתַלְמוּדוֹ בְּיָדוֹ. בְּיוֹם תְּלָתִין אָתָא, אָמַר: מַאי כּוּלֵּי הַאי? אָמַר לֵיהּ: דְּקָא דָּחֲקֵתְ רַגְלֵיהּ דְּבַר נָתָן, וְאֵין מַלְכוּת נוֹגַעַת בַּחֲבֶרְתָּהּ אֲפִלּוּ כְּמִלְא נִימָא. רַב חִסְדָּא, לָא הֲוָה קָא יָכִיל לֵיהּ, דְּלָא הֲוָה קָא שָׁתִיק פּוּמֵיהּ מִגִּירְסֵיהּ. סָלִיק, יָתִיב אַאַרְזָא דְּבֵי רַב, פָּקַע אַרְזָא דְּבֵי רַב, אִשְׁתִּיק, וְיָכִיל לֵיהּ. רַבִּי חִיָּא, לָא קָא מָצֵי לְמִקְרְבָא לֵיהּ, יוֹמָא חַד דְּמֵי נַפְשֵׁיהּ כְּעִנְיָא, אָתָא, טָרַח אַבָּבָא, אָמַר לֵיהּ: אַפִּיקוּ לִי רִיפְתָא, (לְעַנְיָא) אַפִּיקוּ לֵיהּ: קָא מְרַחֵם מַר אַעַנְיָא, אַהַהוּא גַּבְרָא אַמַּאי לָא קָא מְרַחֵם מַר? גַּלִּי גַּבֵּיהּ וְאַחְוִי לֵיהּ שׁוֹטָא דְּנוּרָא, אַמְצִי לֵיהּ נַפְשֵׁיהּ.

לג כב מִשְׁנָה. נָשִׁים בַּמּוֹעֵד מְעַנּוֹת וְלֹא מְטַפְּחוֹתמַאי אַמְרֵי? אָמַר (רבא) [רַב]: יַי לְאַזְלָא יַי לַחֲבִילָא. אָמַר רָבָא: נָשֵׁי דְּשָׁכְנְצִיב אַמְרֵי הָכִי: יַי לְאַזְלָא יַי לַחֲבִילָא. וְאָמַר רָבָא: נָשֵׁי דְּשָׁכְנְצִיב אַמְרֵי: גּוּד גַּרְמָא מִכָּכָא וְנִמְטוּ מַיָּא לְאַנְטִיכִי. וְאָמַר רָבָא: נָשֵׁי דְּשָׁכְנְצִיב אַמְרֵי: שִׁיוֹל אִצְטָלָא דְּמֵלְתָּא, לְבַר חָרֵי דְּשִׁלִימָא זָוְודֵיהּ. וְאָמַר רָבָא: נָשֵׁי דְּשָׁכְנְצִיב אַמְרֵי: עַטּוּף וְכַסּוּ טוּרֵי, דְּבַר רַבְרְבֵי וּבַר רָמֵי הֲוָה. וְאָמַר רָבָא: נָשֵׁי דְּשָׁכְנְצִיב אַמְרֵי: אֲחָנָא תַּגְרֵי, (דאזבוני) [אַזַבְזְגֵי] מִיבְדְּקֵי. וְאָמַר רָבָא: נָשֵׁי דְּשָׁכְנְצִיב אַמְרֵי: רְהִיט וְנָפִיל, וַאֲמַבְּרֵי זִיפּוּתָא יָזִיף. וְאָמַר רָבָא: נָשֵׁי דְּשָׁכְנְצִיב אַמְרֵי: מוֹתָא כְּמוֹתָא, וּמַרְעָא חִיבּוּלְיָא.

לד כג תַּנְיָא. הָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: (קהלת ז׳:ב׳) ״טוֹב לָלֶכֶת אֶל בֵּית אֵבֶל מִלֶּכֶת אֶל בֵּית מִשְׁתֶּה״ וְגוֹ׳. מַאי ״וְהַחַי יִתֵּן אֶל לִבּוֹ״? דְּבָרִים שֶׁל מִיתָה, דְּיִסְפֹּד יִסְפְּדוּנֵיהּ, דְּיִקְבַּר יִקְבְּרוּנֵיהּ, דְּיִטְעַן יִטְעֲנוּנֵיהּ, (דילוי ילוניה) דְּיַדַּל יְדַלּוּנֵיהּ. וְאֵיפָא דְּאָמְרֵי: דִּי לָא יַדַּל, יְדַלּוּנֵיהּ, דִּכְתִיב: (משלי כ״ה:ז׳) ״כִּי טוֹב אָמַר לָךְ: עֲלֵה הֵנָּה, מֵהַשְׁפִּילְךָ לִפְנֵי נָדִיב, אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ״.

לה כד תָּנוּ רַבָּנָן: כְּשֶׁמֵּתוּ בָּנָיו שֶׁל רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, נִכְנְסוּ אַרְבָּעָה זְקֵנִים לְנַחֲמוֹ, רַבִּי טַרְפוֹן וְרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְרַבִּי עֲקִיבָא. אָמַר לָהֶם רַבִּי טַרְפוֹן: דְּעוּ שֶׁחָכָם גָּדוֹל הוּא וּבָקִי בְּהַגָּדוֹת הוּא, וְאַל יִכָּנֵס אֶחָד מִכֶּם לְתוֹךְ דִּבְרֵי חֲבֵרוֹ. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: וַאֲנִי אַחֲרוֹן! פָּתַח רַבִּי יִשְׁמָעֵאל וְאָמַר: רַבּוּ עֲוֹנוֹתָיו, תָּכְפוּהוּ אֲבֵלָיו, הִטְרִיחַ רַבּוֹתָיו פַּעַם רִאשׁוֹנָה וּשְׁנִיָּה. נַעֲנָה רַבִּי טַרְפוֹן וְאָמַר: (ויקרא י׳:ו׳-ז׳) ״וַאֲחֵיכֶם כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל יִבְכּוּ אֶת הַשְּׂרֵפָה אֲשֶׁר שָׂרַף ה׳״, וְהֲלֹא דְּבָרִים קַלְוָחֹמֶר, וּמָה נָּדָב וַאֲבִיהוּא שֶׁלֹּא עָשׂוּ אֶלָּא מִצְוָה אַחַת, דִּכְתִיב: (שם ט) ״וַיַּקְרִבוּ בְּנֵי אַהֲרֹן אֶת הַדָּם אֵלָיו״, כָּךְ? בָּנָיו שֶׁל רַבִּי [יִשְׁמָעֵאל], עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה! נַעֲנָה רַבִּי יִשְׁמָעֵאל וְאָמַר: (מלכים א י״ד:י״ג) ״וְסָפְדוּ לוֹ כָל יִשְׂרָאֵל וְקָבְרוּ אֹתוֹ״ וְגוֹ׳. וַהֲלֹא דְּבָרִים קַלְוָחֹמֶר, וּמָה אַבִיָּה בֶּן יָרְבָעָם שֶׁלֹּא עָשָׂה אֶלָּא דָּבָר אֶחָד טוֹב, דִּכְתִיב בֵּיהּ: (שם) ״יַעַן נִמְצָא בּוֹ דָּבָר טוֹב״, כָּךְ? בָּנָיו שֶׁל רַבִּי [יִשְׁמָעֵאל] עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה! מַאי ״דָּבָר טוֹב״? רַבִּי (איבא) [זֵירָא] וְרַבִּי חֲנִינָא בַּר פָּפָּא, חַד אָמַר: שֶׁבִּטֵּל מִשְׁמַרְתּוֹ וְעָלָה לָרֶגֶל. וְחַד אָמַר: שֶׁבִּטֵּל פַּרְסָדָאוֹת שֶׁהוֹשִׁיב אָבִיו עַל הַדְּרָכִים, שֶׁלֹּא יַעֲלוּ יִשְׂרָאֵל לָרֶגֶל. נַעֲנָה רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְאָמַר: (ירמיהו ל״ד:ה׳) ״בִּשָׁלוֹם תָּמוּת, וּכְתִיב: (שם לד) ״וְאֵת עֵינֵי צִדְקִיָּהוּ עִוֵּר״? אָמַר לֵיהּ: הָכִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: שֶׁמֵּת נְבוּכַדְנֶצַּר בְּיָמָיו. וַאֲמַר לֵיהּ רָבָא לְרַבָּה בַּר מָרִי: כְּתִיב בֵּיהּ בְּיֹאשִׁיָּהוּ: (מ״ב כב) ״לָכֵן הִנְנִי אֹסִפְךָ עַל אֲבוֹתֶיךָ, וְנֶאֱסַפְתָּ אֶל קִבְרוֹתֶיךָ בְּשָׁלוֹם״, וּכְתִיב: (ד״ה ב לה) ״וַיִּירוּ הַיֹּרִים לַמֶּלֶךְ יֹאשִׁיָּהוּ״. וְאָמַר רַב יְהוּדָה, [אָמַר רַב]: שֶׁעָשָׂאוּהוּ כִּכְבָרָה. אָמַר לֵיהּ: הָכִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: שֶׁלֹּא חָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּיָמָיו. [וַאֲמַר רַבִּי חָמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא: מִנַּיִן לֶחָתָן שֶׁמֵּיסֵב בָּרֹאשׁ? שֶׁנֶּאֱמַר: (ישעיהו ס״א:י׳) ״כְּחָתָן יְכַהֵן פְּאֵר״, מַה כֹּהֵן, בָּרֹאשׁ, אַף חָתָן, בָּרֹאשׁ. וְכֹהֵן גּוּפֵיהּ, מְנָלָן? דְּתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: (ויקרא כא) ״וְקִדַּשְׁתּוֹ״ לְכָל דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, לִפְתֹּחַ רִאשׁוֹן וּלְבָרֵךְ רִאשׁוֹן וְלִטֹּל מָנָה יָפָה רִאשׁוֹן]. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: קָשָׁה יְצִיאַת נְשָׁמָה מִן הַגּוּף כְּצִפּוֹרֵי בְּפִי הַנָּשֶׁט. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: כְּפִיטּוּרֵי בְּפִי וַשֶּׁט. אָמַר רַבִּי לֵוִי בַּר חִיָּתָא: הַנִּפְטָר מִן הַמֵּת, לֹא יֹאמַר לוֹ: ׳לֵךְ־לְשָׁלוֹם׳, אֶלָּא ׳לֵךְ־בְּשָׁלוֹם׳. הַנִּפְטָר מִן הַמֵּת, לֹא יֹאמַר לוֹ: ׳לֵךְ־בְּשָׁלוֹם׳, אֶלָּא ׳לֵךְ־לְשָׁלוֹם׳, שֶׁנֶּאֱמַר: (בראשית ט״ו:ט״ו) ״וְאַתָּה

תָּבֹא אֶל אֲבוֹתֶיךָ בְּשָׁלוֹם״. הַנִּפְטָר מִן הַחַי לֹא יֹאמַר לוֹ ׳לֵךְ־בְּשָׁלוֹם׳, אֶלָּא ׳לֵךְ־לְשָׁלוֹם׳, שֶׁהֲרֵי יִתְרוֹ שֶׁאָמַר לְמֹשֶׁה: (שמות ד׳:י״ח) ׳לֵךְ לְשָׁלוֹם׳, הָלַךְ וְהִצְלִיחַ, דָּוִד אָמַר לְאַבְשָׁלוֹם: (שמואל ב ט״ו:ט׳) ׳לֵךְ בְּשָׁלוֹם׳, הָלַךְ וְנִתְלָה. וְאָמַר רַבִּי לֵוִי: כָּל הַיּוֹצֵא מִבֵּית הַכְּנֶסֶת לְבֵית הַמִּדְרָשׁ וּמִבֵּית הַמִּדְרָשׁ לְבֵית הַכְּנֶסֶת, זוֹכֶה וּמְקַבֵּל פְּנֵי שְׁכִינָה, שֶׁנֶּאֱמַר: (תהלים פד) ״יֵלְכוּ מֵחַיִל אֶל חָיִל יֵרָאֶה אֶל אֱלֹהִים בְּצִיּוֹן״. אָמַר רַבִּי חִיָּא בַּר אַשִׁי, אָמַר רַב: תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, אֵין לָהֶם מְנוּחָה אֲפִלּוּ לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּאֱמַר: ״יֵלְכוּ מֵחַיִל אֶל חָיִל, יֵרָאֶה אֶל אֱלֹהִים בְּצִיּוֹן״.

לו סְלִיקָא לָהּ מַסֶּכֶת מוֹעֵד קָטָן